National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA Ont. KLA ON4
JULY 22 1983
NEWSPAPER DIVISION
DIVISION DES JOURNAUX

B/103/c/1/5

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Second class mail registration number — 1089.

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 53 (2974) XXXII aastakäik | Teisipäeval, 19. juulil 1983 — Tuesday, July 19, 1983 | Üksiknumbri hind 60 centi

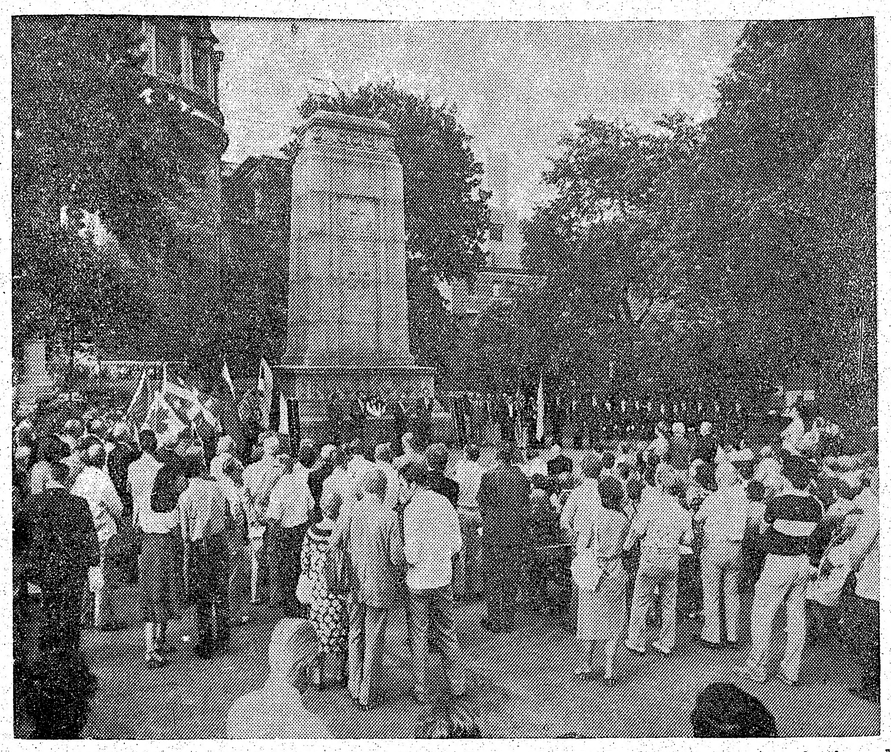

Balti Liidu korraldusel mälestati Montrealis 14. juunil Eestis, Lätis ja Leedus 42 aastat tagasi toimunud massküüditamist pärjapanekuga Dominion Square'l langenute mälestussamba ees ja õhtuse jumalateenistusega Mary Queen of the World katedraalis. Pildil näeme rahvahulka pärjapanemise momendil. Samba juures esineb päevakohase sõnavõtuga Balti Liidu esimees P. Möldre.

Foto: M. Sultson

Kanada valitsus andis loa

tiibrakettide katsetamiseks Kanadas

Mitmesugused rahuorganisatsioonid lubavad alustada võitlust

OTTAWA — Kanada valitsus nõustus tiibrakettide katsetamisega „Kanada ja maailma julgeoleku huvides" tegi valitsuse otsuse teatavaks välisminister MacEachan. Raketid lendaksid üle Põhja-Kanada juba tuleva aasta jaanuaris. Kokkulepe lubab ameeriklasil katsetada vähemalt viie aasta jooksul jaanuarist märtsini sooritatava katsega.

Katsetamised toimuksid maksimaalselt kuue raketiga aastas, millest ükski ei kanna lõhkelaengut. Raketid tulistatakse Ameerika B-52 pommitajalt Beauforti mere kohal ja lendaksid siis 2400 km (1500 miili) põiki üle MacKenzie jõe deltast ja paralleelselt Kaljumägedega enne kui pöörduksid itta Põhja-Albertasse ja laskuksid Primrose järve juures relvade katsealal Gold järve lähedal.

Välisminister MacEachan ütles päeval, mida uusdemokraatlik partei nimetas „kõigi kanadalaste mustaks reedeks",

et Ottawa võib otsust uuesti vaatluse alla võtta ainult siis, kui saadakse küllaldaselt konkreetseid tulemusi Genfis peetaval relvastamise vähendamise läbirääkimistel USA ja N. Liidu vahel,

kusjuures muudatus USA läbirääkimiste seisundis pole küllaldane otsuse tühistamiseks.

Kanadale on siiski jäänud õigus tühistada või edasi lükata neid katseid, aga MacEachan ei teadnud nimetada ainsatki võimalikku põhjust, et see võiks juhtuda.

Peaaegu samaaegselt valitsuse otsuse teatavaks tegemisega, langes valitsuse samm ränga kriitika alla rahugruppide ja kõigi kolme, ka valitsusepartei poliitikute poolt.

NDP välisküsimuste kriitik Pauline Jewett nimetas seda „mustaks reedeks kõigile kanadalastele"

ja peab seda löögiks relvastuse läbirääkimiste protsessile, millest meie säilimine tuumarelvade ajastul oleneb.

Ka liberaalide valitsuspartei liikmed ei jaga valitsuse otsust. Thunder Bay liberaalne parlamendiliige Paul McRae ütles, et „valitsus võivat toetada relva, mis on väga, väga ohtlik meie planeedile". Rakettide katsetamise lubamise asemel pidanuks Kanada avaldama suuremat survet USA-le relvastuse vähendamise kokkuleppe saavutamiseks, enne rakettide katsetamise lubamist.

Konservatiivide kaitseküsimuste kriitik Allan McKinnon ütles, et tema toetab rakettide katsetamisi, aga usub,

et valitsus pidanuks ootama aasta lõpuni enne kui andnuks katsetuseks luba.

Sellega USA-l ja N. Liidul jäänuks rohkem aega relvastuse vähendamise läbirääkimisteks.

USA Kanada saadik P. Robenson ütles, et ta usub, et see otsus on panuseks meie mõlema riigile ja meie liitlastele, demonstreerides meie valmisolekut ja stabiilsuse edutamist.

Kanada valitsus nõustus katsetega vaatamata suurenevale raketivastaste liikumisele, mis varem tänavu tõi sadu tuhandeid protesteerijaid linnadesse marssima

ja veel nüüdki on mitmed grupid oma vastuolekut rakettide katsetamise vastu näidanud Torontos ja mujal.

Avaliku uurimise järgi on üle 50% kanadalasist vastu rakettide katsetamisele Kanadas.

Against Cruise Testing Coalition esindaja Angela Browning ütles peale otsuse teada saamist, et peaminister Pierre Trudeau on reetnud kanadalasi, nõustudes rakettide katsetamisega Kanada pinnal. Ta lubas, et nüüd on võitlus selle vastu alles alguses ja nad tahavad erilise sõjakusega võidelda rahu eest. Uued demonstratsioonid üle riigi näitavat rahva tahet ja seda ei suudetavat lämmatada.

Operation Dismantle president vandus ägedalt, et see valitsuse otsus viiakse kohtusse,

kus see tulevat arutlusele Charter of Rights and Freedom põhjal,

mis lubavat kanadalasile õiguse elule ja julgeolekule.

United Church andis Torontos pressikonverentsi, öeldes et selline otsus on häbiks kirikule ja riigile. Kiriku silmis olevat selline otsus patt ja valitsusel tuleks patust pääsemiseks oma otsus ümber muuta.

Dr. Frank Sommers, Physicians for Social Responsibility president teadis,

et kui selline rakett langeks Torontole, siis saaksid 124.000 kohe surma, aga samal ajal võiksid 159.000 haavata saada, kellele pole võimalik anda esmaabi.

Demonstreerijate ja rahuvõitlejate sellised arusaamised on, nagu alati ebaloogilised. Valitsus on küllaltki selgitanud kogu küsimust, mida ajakirjandus aga omaltki poolt tänavademonstreerijate aspektist vaatleb.

Kokkuleppe kohaselt tulistatakse aastas 4—6 raketti.

USA soovib neid rakette katsetada Kanada pinnal põhjusel, et sealne maapind vastab N. Liidu põhjaosale.

Lisaks on inimtühjas Kanada Arktikas suurem lennuulatus kui USA-s.

Raketti katsetatakse ainult talvekuudel vältimaks metsapõlemise ohtu, kui rakett võiks maha langeda. MacEacheni arvates on väga vähe võimalusi, et relvastamata rakett võiks kuidagi kahju teha, pealegi kui katsed toimuvad väljaspool suuremaid asulaid.

Samal ajal sõjalennukid jälgiksid raketi lennuteed ja võtaksid kontrollimise üle, kui see peaks lahkuma oma ettenähtud rajalt.

Ettevaatusabinõud on tehtud ka selleks puhuks, et poleks kokkupõrkeid madalal lendavate lennukitega.

Valitsuse otsuse tegemisel leiti, et Kanada riiklik julgeolek on lahutamata osa teiste riikide julgeolekust. Nagu enne, tuleb ka nüüd jagada kohustusi lääneliitlastega. Kanada on NATO asutajaliige, mille eesmärgiks on kogu maailmas rahu ja stabiilsus ja kes jagavad relvastuse vähendamise kontrolli vajadust. NATO-s liikmeksolek on eluline Kanada välis- ja kaitsepoliitikas, mistõttu Kanadal tuleb oma osa täita.

NATO liitlased rõõmustasid Kanada otsuse üle, millega aidatakse kaasa jõudude tasakaalustamiseks maailmas, kus venelaste SS-20 raketid on ülekaalus.

Sellepärast, kuni kokkulepet Genfis ei saavutata USA ja N. Liidu vahel, millega N. Liidu raketid eemaldatakse Euroopast, peavad lääneliitlased selle aasta lõpul paigutama oma tiib- ja Pershing-rakette Euroopasse tasakaalu saavutamiseks.

Selleta pole võimalik relvastumise vähendamist saavutada. Kanada oma nõusolekuga täitis oma kohustuse NATO vastu.

Eelarvekitsendused Briti Kolumbias

Ametiühingud lubavad vastata protestitormiga

VICTORIA — Hiljutised ranged kokkuhoiu eeskirjad seoses uue eelarvega Briti Kolumbias, on muutnud sõjakaks sealsed ametiühingud. Briti Kolumbia on tugevamini organiseeritud provints Kanadas ja ametiühingud leidsid kohe, et uued provintsivalitsuse määrused on nende huvide vastu ja on lubanud vastata valitsuse sammule protestitormiga.

Ametühingu kõrgemad juhid on siiski esialgse ähvarduse, üldstreigi korraldamise tagasi lükanud, kuid lubavad võidelda parempoolse Social Credit valitsuse range eelarve vastu „tormiliste avalike protestidega".

500.000 ametiühingusse kuuluva töölise 500 esindajat

saavutasid kokkuleppe oma sisemiste, vahetevahel koguni teravate vastuolude peale vaatamata ühise seisukoha,

et ühiselt võidelda valitsuse vastu.

Briti Kolumbia Federation of Labor president Art Kube ütles, et ükski demokraatlik valitsus ei saaks tähele panemata jätta sellist publiku protestitormi, mida nad loodavad organiseerida.

Kube ütles, et delegaadid nõustusid, et üldstreik võiks olla liiga tülitsemishimuline paljudele liikmetele. Aga ta ütles,

et streigiäleskutse on veel võimalik, kui uuesti leitud koostöövaim ametühingute vahel edasi kestaks ja valitsus keeldub oma seisukohti muutmast.

Briti Kolumbia eelarves on ettenähtud seadus, mis võiks lubada 210.000 riigiteenistuja tööandjail iga töölist vallandada ilma põhjuseta ja tõmmata ribadeks olemasolevad töölepingud niipea kui need segavad.

Provintsi kitsenduste eelarve tähendab 11.000 töökoha kaotamist, mis on veerand provintsi tsiviilteenistujaist ja kuni 3000 kooliõpetajat.

Ametiühinguile teeb muret, et valitsus ei piirdu vaid avalike riigiteenijate ametiühingutega, vaid võivat laiendada ametiühinguid puudutavaid eeskirju üldises provintsi töökoodis juba sel aasta

ja suured privaatsed ametiühingud võivad olla järjekorras.

Avalike asutuste ametiühinguilt on nõutud $5.00 kuus Operation Solidarity fondi; samasugust toetust ametiühingu tavalise liikmemaksu suuruses on küsitud ka mitte-liitunud ametiühinguilt. Raha, mida loodetakse koguda, üks miljon dollarit kuus, tahetakse kasutada kuulutamiseks meedias, et selgitada eelarve mõju ametiühinguile ja uut eelarve seadust. Esimesed massilised protestidemonstratsioonid tahetakse pidada parlamendihoone ees Victorias.

Canadian Human Rights Commission juhataja Gordon Fairweather kommenteeris Briti Kolumbia eelarvega seoses olevaid seadusi, kus inimõiguste komisjon laiali saadeti, et see olevat „iseloomulik vaid politseiriigile".

Mõnele Briti Kolumbia inimõiguste komisjoni ametnikule anti vaid viis minutit aega võtmete üle andmiseks enne nende vallandamist.

Teatava piduri ametiühingu aktsioonidele hoiab peal arvamine, et peaminister Bennet võivat isegi drastilisemaid samme astuda kokkuhoiuks, mis on vastuolus ametiühingu senise valitseva positsiooniga provintsi elus. Mõned provintsi elanikud on juba ammu uusi samme oodanud, kuna praegune olukord on ka osale töölistele enestele muutunud vastumeelseks.

USA relvi Taivanile

WASHINGTON — USA on lubanud müüa Taivanile 530 miljoni dollari väärtuses relvi. See on suurim sellekohane tehing president Ronald Reagani ajal. Relvade hulgas on lennukite osi, maapinnalt ja laevadelt tulistatavaid rakette ja varem müüdud USA tankide korrastuskomplekte. Arvatakse et see müügitehing võib kindlasti põhjustada proteste Pekingist, kes on põhimõtteliselt vastu igasugustele relvade müükidele Taivanile ja süüdistab USA valitsust oma lubaduste murdmises, mis anti möödunud aasta augustis.

USA lahkub Kreeka baasidest

ATEENA — Kreeka sotsialistlik valitsus ja USA on nõustunud ajatabeliga USA sõjaväe baaside elimineerimiseks Kreeka territooriumilt aastaks 1990. Kokkuleppele jõuti pärast kümme kuud kestnud läbirääkimisi, muutes 1953. a. NATO raamides sõlmitud kokkuleppe, mis andis USA kontrolli alla 4 peabaasi ja 16 teisejärgulist punkti Kreekas.

NDP soovitab pankade natsionaliseerimist

OTTAWA — Saskatchewani sotsialistliku uusdemokraatide partei liige Lorne Nystrom ütles, et enamus Kanada pankadest peaks kuuluma valitsusele, nagu seda olevat mitmel pool maailmas. Pankade natsionaliseerimisega võidavat kontrollida protsendimäära ja finantsilist sektorit.

NATO manöövrid Läänemerel

Läänemerel peeti märgatavaid NATO manöövreid. 27. juunil alanud Baltic Operation '83-nimeline manööver kestis kümme päeva. Manöövrist võtsid osa Lääne-Saksa, Inglismaa, Taani ja Hollandi mereväeosad. Viis Ameerika Ühendriikide sõjalaeva külastasid sel ajal Läänemere sadamaid Kieli ja Alborgi, Taanis. Manöövreist võttis osa ameeriklaste Fl-11 hävitajaid ja NATO lennukeid.

Poola politseile anti laialatuslikud võimupiirid

Sõjaseadust võivat lõpetada 22. juulil — Amnestiat mõnele sajale politilisele vangile

VARSSAVI — Poola parlamendis võeti vastu seadus, mis andis politseile laiaulatuslikud võimupiirid, mida peetakse eelsündmuseks, et Poola valitsus kavatseb lõpetada sõjaseaduse käesoleval nädalal.

Põrandaaluse ametiühingu Solidaarsuse juhid teatasid otsekohe valitsuse otsuse kohta, et valitsus säilitab selle sammuga sõjaseaduse, kuigi teistsuguses vormis, mispärast nad tahavad jätkata vastupanuliikumist.

Hästiinformeeritud Poola allikaist on kuuldud, et kindral Wojciech Jaruzelski valitsus

võivat anda amnestia mõnele sajale vangile ja deklareerida sõjaseaduse lõpetatuks 22. juulil.

Seni pole ühtki ametlikku teadet olnud kommunistliku partei plaanidest, aga üks varasem plaan, mis avaldati Poola parlamendis kinnitas, et Jaruzelski võivat kõneleda eeloleval neljapäeval, Poola rahvusliku püha eelõhtul, et märkida üle 19 kuu kestnud sõjaseisukorra lõpetamist.

Uus seadus annab politseile ulatusliku peatamise-läbiotsimise võimu

ja garanteerib neile õiguse kasutada pisargaasi, keppe, veekahureid ja koeri —

sama taktikat, mis on tuttav sõjaseaduse päevist.

Parlament võttis vastu esimesel lugemisel viis põhiseaduse muudatust, kaasaarvatud üks, mis teeb tulevikus sõjaseaduse väljakuulutamise hädaolukorras kergemaks. On kuulduid, et uues seaduseelnõus on uusi eeskirju ka tsensuurile.

Amnestia andmisest teavad lähedased allikad, et võidakse vabastada mõned sajad poliitilised vangid

ja lubatakse kaitset arreteerimise eest kõigile põrandaalustele ametiühingu juhtidele, kes vannuvad lojaalsust valitsusele.

TORONTO EESTI NAISSELTSI JÕEKÄÄRU LASTE SUVEKODU

30. AASTA SÜNNIPÄEVA PÜHITSEMINE

Pühapäeval, 24. juulil k.a. kell 11.00 hommikul

Jumalateenistus ☆ ***Aktus*** ☆ ***Kontsert***

JÕEKÄÄRU FILMID — EINELAUD

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $48.—, poolaastas $26.— ja veerandaastas $14.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $58.—, poolaastas $31.— ja veerandaastas $16.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 60 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Tippkohtumise ootel

Lääne-Saksamaa kantsleril Helmut Kohl'il ei ole oma äsjase Moskva sõidu tulemuste üle erilist põhjust rõõmustada. Tal õnnestus küll lõpuks isiklikult kokku saada mitmest tõvest vaevatud N. Liidu kommunistliku partei kõikvõimsa peasekretäri Juri Andropoviga, kuid kahe mehe vahel arenenud läbirääkimised arenesid rohkem mõlemapoolseks oma seisukohtade esitamiseks ning nende allakriipsutamiseks, kui positiivseid tulemusi andvateks nõupidamisteks.

Andropoviga kohtumisel selgus kantslerile, et partei peasekretär ei ole valmis Euroopas tuumarelvade vähendamiseks kompromisside teele asuma, vaid jagas selle asemel ähvardusi, lubades Ida-Saksamaale üles rivistada uusi tuumalaengutega varustatud rakette, kui Lääne-Saksamaa peaks nõustuma Ühendriikide rakettide ülesmonteerimisega oma territooriumile. Kohlile jäi mulje, et tema võimuses ei ole rakettide küsimust Andropoviga lahendada vaid selleks tuleks angazheerida suuremad jõud, lühidalt: Andropovi ja Ühendriikide presidendi Reagani vaheline kohtumine.

Selline kohtumine on juba pikema aja jooksul päevakorral olnud, kuid president Reagan on seda vältinud. Selleks on tal olnud ka kaaluvaid põhjusi, kuna Reagani arvates peab selline kohtumine olema põhjalikult ettevalmistatud, kõik päevakorrale tõstetud küsimused alamate astmete poolt üksikasjaliselt läbitöötatud ja kompromissideks ja kokkulepeteks vajalikud eeldused loodud.

Viimasel ajal on siiski märgata, et president Reagan ja tema välispoliitilised nõuandjad on senise raudkinda poliitika asemel hakanud N. Liidu suhtes kasutama pehmemat ja leebemat joont, mille tagatipuks võib olla Reagani ja Andropovi kohtumine. Seda uut sametkinda liini ei saa siiski võtta põhilise muudatusena Ühendriikide välispoliitikas, vaid peamiselt on siin tegemist diplomaatiliste võtetega ja osavate manöövritega, mille eesmärgiks on võtta tuult Moskva poolt ülesköetud „rahupoliitika" purjedest ja pesta Reaganilt maha „sõjaässitaja" võõpa, millega teda pole määritud mitte ainult kommunistlikkudes riikides, vaid ka läänemaailmas ning isegi kodupinnal Ühendriikides.

Reagani tõmbumine tagasihoidlikkuse maski varju on õieti tingitud kolmest olulisemast põhjusest. Esmajoones on selgunud presidendile ja tema nõuandjatele, et kõvad sõnad ei anna rahvusvahelises poliitikas loodetud tulemusi ning presidendi tõelisi kavatsusi hakatakse võõralt tõlgendama ning kujundama temast vastutustundetut poliitikut, kes on valmis maailma viima hävitava tuumasõja keerisesse. Teiseks on Ühendriikide juhtkond jõudnud nüüd veendumusele, et ameeriklased on praegu väga tugevas positsioonis venelastega läbirääkimiste alustamiseks. Washingtonile annab momendil vajaliku jõulise seljataguse ameerika laiaulatuslik relvastamisprogramm, leplik koostöö liitlastega ja majanduselu kiire paranemine. Kolmandaks teguriks, mida Reagan peab tõsiselt arvestama, on lähenevad presidendivalimised. Kuigi Reagan ei ole seni veel avalikult väljendanud, kas ta tahab teistkordselt Valgesse Majja kandideerida, vihjavad paljud tunnusmärgid siiski tema kavatsusele uuesti kandideerida. On loomulik, et sellise sammu astumisel ei saa ta rahva ette tulla range ja kõvakäelise poliitikuna, vaid tasakaaluka ja rahuarmastava riigimehena.

Praegu on võimatu ütelda, kas see Ühendriikide uus tagasihoidlikum välispoliitika kannab loodetud vilja ja viib Andropovi—Reagani kohtumisele. Väljavaated selleks tunduvad olevat kasinad, kuna venelased on Reagani suhtes ilmselt umbusklikud ning ei ole veendunud tema siiruses uue välispoliitilise liini kujundamisel. Moskva kujutab Ühendriikide ja N. Liidu vahelist koostööd praegu ikkagi veel ette Nixon-Kissinger-Fordi detente poliitika mõõtudes ning Andropovile ja tema nõuandjatele on selge, et Reagan ei lähe, vaatamata uue mõõdukama välispoliitilise liini rakendamisele, kunagi tagasi endise detente poliitika juurde, mis andis Moskvale tohutuid eeliseid ning kahjustas Ühendriikide ja teiste lääneriikide huvisid.

Ameeriklased on siiski arvamisel, et Valgest Majast antud uute signaalidega on nad võtnud Kremlilt välispoliitilise ofensiivi ning surunud Andropovi ja tema nõuandjad olukorda kus neil tuleb rakendada uusi põhilisi seisukohti ning teha kompromisside saavutamiseks olulisi järeleandmisi. Tunnusmärgid nende järeleandmiste tegemiseks näivad siiski olevat praegu veel väga kaugel. N. Liit ei taha näiteks teha realistlikke ja vajalikke järeleandmisi kokkulepete saavutamiseks tuumarelvade piiramiseks. Afganistan tõotab jääda pikemaks ajaks nõukogude okupatsioonisõdurite tallermaaks, Poolas puuduvad igasugused väljavaated Moskva surve vähendamiseks, Kesk-Ameerikas üritavad Kremli satelliidid Kuuba ja Nikaraagua uute riikide bolsheviseerimist ning Kesk-Idas on president Reagani rahuplaanid Moskva vahelesegamise tõttu pea peale pööratud.

K. A.

Lipud kerkivad Jõekääru lastesuvekodu mastidesse Kanada ja Eesti hümnide saatel. Pildil noored rivistunult lipuväljakul. Foto: J. Säägi

Õelus, kadedus, soov teisitimõtlejat likvideerida

„Nõiaprotsess" Tallinnas

Okupatsiooni ülemkohtus Tallinnas on praegu käimas tõeline „nõiaprotsess" eduka tehnikateadlase ja leiduri Johannes Hindi (kes on nõukogude kirjaniku Aadu Hindi vend) vastu, kes istub Keskvanglas koos 9 kaaskaebealusega. Hint vahistati 13. novembril 1981, kusjuures esimene süüdistus tema vastu oli „antisovjetlik propaganda ja agitatsioon".

Amnesty International võttis ta oma hooldusele kui süümevangi. Praegune protses on aga ilmselt teadlikult laiendatud majanduslikuks protsessiks, kus prokurör nõuab tema karistamist ENSV kriminaalkoodeksi paragrahv 93 I järgi, mis võib tuua kõrgeima karistuse — surmanuhtluse.

Pärast Andropovi tulekut juhi kohale, on mitmel pool pandud käima protsessid just „majandusliku kuritegevuse" vastu, kuigi Tallinna juhul jääb mulje,

et „kuritegu" on seisnud selles, et Johannes Hint Spetsiaalkonstruktsiooni tehnilise büroo „Desintegraatori" direktorina on efektiivsuse ja edu saavutanud just inimväärsete tingimuste loomisega töötajatele

ja tegutsemisele just selliselt, et üldse nõukogude korruptsioonis midagi saavutada.

Asja juurde kuulub, et Johannes Hint on oma tegevuses olnud nii edukas, et talle isegi aastal 1962 määrati Lenini preemia. Ta on ENSV teeneline teadlane ja tehnikadoktor. Hint on silikaltsiidi, uue ehitusmaterjali leiutaja ja oli varem Silikaltsiidi instituudi direktor. Mees, kelle pilt ja elulugu on ära toodud ametlikus Eesti Nõukogude Entsüklopeedias. Ta on sündinud 20. septembril 1914 Saaremaal Lümandas.

Nüüd seisab see teenekas tehnik kohtu ees

ja prokurör Roots süüdistab teda 1 152 571 rubla ja 19 kopika „riigi raha" raiskamises.

Mis võib tuua surmanuhtluse. Ülemkohtus juhib protsessi eesistujana Heino Tammistu.

Teised kaebealused on Laine Petermann, Heino Tähiste, Uno Liik, Endel Kiisa, Jaak Kõdar, Johannes Ploom, Nikolai Berdegi, Nikolai Rjabtshikov ja Aleksander Toiberman ja Heino Tammistu. Rjabtshikov on ehitusministeeriumi ehitusprojektide osakonna direktori asetäitja, Toibermann merekaubasadama ekspordidirektori abi, mõlemad Venemaalt tulnud, ülejäänud on Hindi kaastöölised Desintegraatorist.

SÜÜDISTUSED

Süüdistusakt koosneb kokku 18 punktist ja lõppkokkuvõttest. Arutusel on kohtus aga ainult 17 punkti, kuna süüdistuse 16-nes punkt on eraldatud ja tuleb eraldi arutusele kui eri protsess. Ilmselt on siin tegemist algse „nõukogudevastase" paragrahviga, mis põhjustas vahistamise poolteist aastat tagasi. Majanduslikul protsessil süüdistatakse Hinti kui kooperatiivsel põhimõttel ülesehitatud tööstuse juhti järgmistes punktides:

1) Altkäemaksud, 2) Teenistujatele ebaseaduslike preemiate maksmine, 3) Aastapreemiate andmine ühe kuu palga näol ekstra, 4) Õhtusöök Viru hotellis, 4) Pidu personalile Pirital kohvik Tuljaku ruumides oktoobrirevolutsiooni auks ja tähistamiseks, 5) Palga maksmine 10 meditsiiniõele ja sanitarile 100—125 rubla kuus, et kindlustada haiglas vastutõttu „Desintegraatori" töötajaile, 6) Kirjanduspreemia andmine ühele venelannast kirjanikule 10 000 rubla suuruses jne.

„Desintegraator" annab tööd 900-le inimesele ja on kooperatiivi põhimõttel tegutsev. Riik ei ole seda toetanud. Ettevõte toodab kahte produkti: AU-8 ja I-1. Esimene on mingi „imerohi", mille leiutas Urmas Altmäe Torist (sellest tähekombinatsioon AU) ja see looduslikest komponentidest valmistatud ravim, mida võib sisse võtta ja peale määrida, on saavutanud suure menu nii N. Liidus kui ka väljaspool — seda on müüdud ka Austriasse ja Lääne-Saksamaa on ostnud litsentsiõiguse. Kohtuaktis kummitab just Austria, kuhu Hint ja tema abilised olevat saatnud paberite järgi 20 tonni rohtu, kuid tegelikult läinud üle piiri vaid kümme tonni. 10 tonni müüdud N. Liidus väljaspool „pabereid". „Desintegraatorit" esindab Austrias firma SGP (Simmering-Gratz-Panker).

PATAREIS

Hindi poolt juhitud ettevõte ehitati Sõjamäe rabasse Kolhooside Ehituskeskuse abiga ja kogu sisustus ja varustus on muretsetud n.ü. „omal käel". Ettevõte on viimasel aastal andnud riigile puhastulu 8,5 milj. rubla.

Süüdistusakt koosneb 94-st toimikust. Kõige esimesena vahistas KGB ettevõtte peainseneri Kiisa, kes ühtlasi oli ettevõtte partei sekretär, rajoonikomitee liige. Hint vahistati 13. novembril 1981 teel oma raskelt haige abikaasa juurde Tartusse — ta võeti rongilt maha Tapal. Sellest peale on ta istunud Patareis. Naine suri 12 päeva hiljem ja mehele teatati vanglas sellest alles kaks nädalat hiljem.

25. aprillil 1982 toimus suur puistamine Johannes Hindi kodus — 14 KGB-meest töötasid seal 10 tundi, lõhkudes maha kõik vaheseinad majas ja kaevates ümber kogu aia. Midagi aga ei leitud, mis olnuks kompromiteeriv.

Protsess on avalik. Kaebealused istuvad reas püssimeeste vahel ja nende kohaletoomisel suletakse kogu eraliiklus läbitavatel tänavatel Keskvanglast kuni ülemkohtuni. Transpordi ees sõidab täissireenidega ja vilktuledega miilitsaauto. Protsessi ajal on kohtu läheduses liikluspostid varustatud plinktuledega märgiks, et sõidukitel on sellel tänaval igasugune peatumine keelatud. Kuna kohtumaja asub Reaalgümnaasiumi hoone naabruses, siis on õpilastel keelatud vahetundides jalgpalli mängida.

RAHULIK

Johannes Hint on protsessil esinenud rahulikult ja vastanud elegantselt kõikidele süüdistustele ega ole omaks võtnud ühtki süütegu. Tema ütleb, et kogu protsess on kokku kombineeritud kadedusest ja intriigidest. Hint juhtis ka tähelepanu, et ta ka sakslaste ajal pandi vangi ja põgenes nende koonduslaagrist.

Johannes Hint sattus intriigide küüsi juba Silikaltsiidi Instituudi juhatajana. Ta vallandati sealt ja saadeti Murmanski piirkonda teaduslikule tööle. Pärast aastat Arktikas, tõi Ivan Käbin teda jälle tagasi Tallinna asendamatu tööjõuna. Ta on olnud kommunistliku partei liige, kuid heideti sealt välja. Kui teda siis rehabiliteeriti, keeldus ta uuesti parteisse minemast. Ta on mitmel korral saanud käia välismaailmas. Praegu on aga tema tervis vilets — arstide järgi kannatab ta kõrge vererõhu, südamenõrkuse ja arterioskleroosi all. Sellegipoolest pole talle võimaldatud haiglaravi. Tervislikku seisundit võibolla illustreerib parimini asjaolu, et protsessil on Hindi läheduses arst esmaabipaunaga, et vahele astuda, kui midagi peaks juhtuma.

Protsessi pealtkuulajad peavad uksel ette näitama oma passid. Neil ei tohi kaasas olla mingeid pakke või esemeid. Hirmunud inimesed ei julge selle tõttu kohtusse tulla — neid on iga päev kohal vaid kümmekond. Märkmeid teha pole lubatud.

ARGIELU

Kohtus on paljastunud nõukogude argielu, kus pidevalt „altkäe" vahetatakse teenuseid ja kaupu, et üldse midagi saada. Näit. altkäemaksu osas figureerivad 15 rulli välismaaa tapeeti, telefoniaparaat, poolkasukas, köögi kuivainepurkide komplekt, WC-potid, metallkandik, aedviljalõikaja jne., millistе abiga on ettevõte saanud telliskive, veoautosid, külmuteid, tööpinke jne.

Johannes Hint on süüdistusakti järgi maksnud teenistujatele kõrgemaid palku kui riik annab, „üledimensioneerinud" tootmisvahendeid, võimaldanud teenistujatele vabaks tarvitamiseks (s.o. äramüümiseks) teatud kvantumi ravimit — mustal turul on nad saanud 10 rubla pudelist ja andnud tasuta kaubaproove haiglatele ja ettevõtetele.

Mis puutub sellesse, et „Desintegraator" maksis haiglaõdedele lisapalka, siis selgus, et see on haiglapersonali efektiivsust seevõrra tõstnud, et kui varem tehti üks operatsioon nädalas, siis nüüd tehakse operatsioon iga päeva kohta.

Prokuröri arvates, on Hinti tema tegutsemises suunanud „madalad ajendid". Seaduses on 10 000 rubla piiriks surmanuhtluse määramisel — kaebealuste gruppi süüdistatakse selle piiri sajakordses ületamises.

Hindi kaitsjaks on 42-aastane advokaat Jüri Rätsep Viljandist. Kogu süüdistusmaterjalist jääb selge mulje, et see on konstrueeritud vaid selleks, et kedagi patuoinaks teha ja tõepoolest on kõige taga, nagu Hint ütleb, õelus, kadedus ja võibolla ametivõimude poolel ka soov teisitimõtlejat likvideerida just sellel viisil (EPL/K).

Kommentaarid

Kanada massimeediumid on leidnud endile uue tõmbenumbri. Selleks on abordimeister dr. Morgentaler, kes protsessib politseiga ja teiste ametivõimudega, taotledes seadusevastaste abordikliinikute rajamist. Viimasel ajal on Morgentaleri lugu olnud Toronto televisiooni saatejaamades alati esimeseks uudiseks ning doktori habemesse kasvanud nägu vahib televisiooniuudiste vaatajale alati näkku, niipea kui keegi saatejaama sisselülitamise nuppu puudutab.

Morgentaleri visadus ja jultumus seadusevastaste kliinikute rajamiseks ning abortide tegemiseks on otse imestamisväärne, kuid sama imestamisväärne on ametivõimude kannatlikkus ja passiivsus tema tegevuse kontrollimiseks. Dr. Morgentaler on juba ammu ähvardanud Kanadasse oma abordikliinikuid rajada ning sellega on ta juba hakkama saanud Montrealis ja Winnipegis, kus tal siiski võrdlemisi palju on tegemist politseiga ja ametivõimudega. Nüüd on ta oma tegevuse üle kandnud Torontosse, kus ta avas abordikliiniku ja alustas kohe seadusevastaste abortidega. Politsei ja teised ametivõimud hoiatasid energilist doktorit ja ootasid kuni viimase võimaluseni drastilisemate vahendite kasutamisele võtmisega, kuid nüüd on siiski lõpuks nii kaugele jõutud, et abordikliinik suleti ning Morgentaler ning kaks tema teenistuses olevat arsti arreteeriti.

Dr. Morgentaleri põikpäine seaduste ignoreerimine kujutab endast erakordset ja ühtlasi ka huvitavat fenomeni ning on pannud Kanadas liikuma suured jõud, kellest osa pooldab ametliku loa andmist massilisteks abortideks, kuna teised on sellele vastu. Mõlemad pooled opereerivad inimese põhiõigustega. Abordi pooldajad ütlevad, et igal naisel on alati õigus aborditegemise küsimust ise otsustada ja talle tuleb anda selliseks operatsiooniks ametlikult võimalus, kuid samal ajal leidub teisi, kes rõhutavad, et ka emaihus oleval lootel on oma põhilised õigused ja loote vägivaldne hävitamine kujutab endast nende põhiõiguste rikkumist või drastilisemalt väljendatuna mõrva.

Ehkki paljud kanadalased tembeldavad dr. Morgentaleri julmaks ärimeheks, kes oma kliinikutega taotleb ainult rahategemist, kaitseb doktor ennast väidetega, et ta abistab neid naisi, kes mingisugustel põhjustel otsustavad oma raseduse katkestada. Ning huvitaval kombel leidub tal suurel arvul pooldajaid, kes korraldavad tema kasuks demonstratsioone ning võtavad ta oma kaitsva tiiva alla. Imelikul kombel toetavad sellist seadusevastast tegevust ka mõned ajalehed, kes annavad oma veergudel kergel käel ruumi Morgentaleri kaitsjatele. Sama hoiakut võib märgata televisioonisaadetes, kus lastakse Morgentaleri abilistel rääkida pikki propagandajutte, kuna samal ajal pööratakse tähtsatele uudistele väga vähe tähelepanu.

Kahtlemata võib abordiküsimuse üle palju vaielda ja igakülgseid argumente poolt ja vastu esitada. Sealjuures jääb aga selgusetuks, miks ametivõimud nii aeglaselt ja leplikult seadusevastaste abordikliinikute likvideerimiseks tegutsevad nagu seda võime näha dr. Morgentalerile näppudele löömisel.

★

Kes nad kõik on — kõik need inimesed, kes võtavad osa tiibraketi vastastest demonstratsioonidest, Ühendriikide Kesk-Ameerika poliitika hukkamõistmiseks organiseeritud rongkäikudest ning Ühendriikide presidendi Reagani kommunismivastase poliitika atakeerimisest?

Ühendriikides uuriti lähemalt nende isikute tagapõhja ja koosseisu, kes hiljuti kogunesid Washingtonis Vietnami sõja mälestusmüüri juurde ning pidasid seal suurema miitingu. Demonstrantide koguarvu hinnati 7500-inimesele ning nende loosungitelt võis lugeda, et kogu see jant oli korraldatud president Reagani Kesk-Ameerika poliitika naeruvääristamiseks, kritiseerimiseks ja hukkamõistmiseks. Miitingutel peetud kõnedest jooksis tooniandva motiivina läbi nõue, et ameerika rahvas ei tohi lasta Kesk-Ameerikas tekkida „uut Vietnami". Seda propagandafraasi kasutatakse viimasel ajal pidevalt president Reagani atakeerimiseks ning tema sõjaässitajaks tembeldamiseks.

(Järg lk. 8)

Saarlased toetavad rahu eest võitlemist

Saarlased tundvat isiklikult sõjakoledusi, kuna viimased lahingud toimusid nende pinnal. Töökas rahvas vihkavat sõda, kuigi saarlased ajaloo jooksul pole taplustes oma vabaduse eest kõhklema löönud. Saarlased tundvat ka tänapäeva maailmas mida tähendaks relvakonflikt, mis tooks kaasa kõikehaaravat hävitust, rahva kätega loodu kiiret ja päästmatut purustamist.

Sellepärast olevatki saarlased rahukaitseaktsioonides aktiivsed. Et rahukaitse saaks veelgi paremini korraldatud annavad saarlased osa oma säästudest rahufondi. Tänavu on oma annetustega eriti silma paistnud mitme asutuse töötajad, kooliõpetajad ja kolhooside teenistujad. Summade laekumine rahufondi jätkub, kuna saarlased tundvat, et oma annetustega nad aitavad omalt poolt tugevdada „rahu kindla kantsi võimsust" ja aitavad leevendada tänapäeval toimepandavate agressioonide ohvrite rasket olukorda. N. Liidus selliseid „agressiooni ohvreid" ei ole, järelikult läheb saarlastelt kogutud raha välismaailmas toimuvate rahu eest võitlejate aktsioonideks.

Meditsiiniauhind Viktor Mutile

Norra Andres Jahre nimeline auhind saavutuste eest meditsiinilise uurimise alal määrati tänavu Stokholmi Karolinska Instituudi uurijale professor Viktor Mutile. Prof. Mutt viibis Oslos pidulikul akadeemilisel üleandmised, kus ta vastu võttis 300.000 Norra krooni suuruse auhinna (ca $52.000).

VALVEARST NÄDALALÕPUL

23. ja 24. juulil
dr. J. Marley, tel. 921-7777

30., 31. juulil ja 1. aug.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Eestluse külgetõmbejõud

Läänerannniku Eesti Päevad kujunesid rahvusliku ühtekuuluvuse manifestatsiooniks, kuhu oli kokku voolanud kaasmaalasi igast ilmakaarest, tuhandete miilide tagant, nagu Austraaliast, Uus-Meremaalt ja mujalt.

Eestlusel näib aga olevat külgetõmbejõud, mis ületab rahvuslikud piirid ja seob ka Eestist pärit olevaid vähemusrahvuse liikmeid.

San Franciscosse, Päevadele, oli ilmunud New Jersey'st, USA-st, juudi rahvusest Sam J. Mandelkorn, keda oli näha peagu igal üritusel, kaasaarvatud Sõduriõhtu ja ball. Ka võttis ta osa Pärnu Poeglaste ja Tütarlaste gümnaasiumide kokkutulekust, kuigi ta ise oli olnud sealse saksa gümnaasiumi kasvandik. Siinjuures peab aga märkima, et eesti ja saksa koolide õpilaste vahel ei olnud tähelepanuväärset läbikäimist ja vahekordi võib lugeda jahedaks, kui mitte külmaks viimaste kohati üleoleva suhtumise pärast pärismaalastesse.

Kõigile sellistele asjaoludele vaatamata näib, et Eesti ja eestlased oma vähemusrahvuste poliitikaga ja tolerantsusega olid võitnud niisuguse lugupidamise (?), mis ka isiklike tutvuste puudumisele vaatamata toob eestlaste ühisüritustele isegi vähemusrahvuse liikmeid, kelle rahvuslik-usulised tõekspidamised on eksklusiivsed.

L. K.

Georg Meri surnud

Raskè haiguse järel suri 10. juunil kirjandusteadlane ja tõlkija Georg Meri, sündinud 8. oktoobril 1900. Õppis Tallinna reaalkoolis ja Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas, hiljem Pariisi ülikooli õigusteaduskonnas ja poliitiliste teaduste koolis (Ecole des Sciences Politiques). Töötas ETA-s (Eesti Teadeteagentuuris) ja Eesti välisministeeriumis 1926—1940. Pärast sõda oli kirjastuses toimetajaks, alustades sel ajal tegevust tõlkijana. Ta on avaldanud saatesõnu väliskirjandusest tehtud tõlgetele, kirjandusteaduslikke artikleid ning teatrialaseid kirjutisi, eriti seoses Shakespeare'i näidendite lavastustega.

Tema elutööks kujuneski Shakespeare'i teoste täieliku kogu väljaandmine eesti keeles. Ta oli selle suurürituse algataja ning kaasosaliste innustaja. Ta varustas kõik köited põhjalike saatesõnadega ning kommentaaridega, kusjuures tõlkis suurema osa (32 näidendit) ise. G. Meri oli USA, Lääne-Saksamaa, Ida-Saksamaa ja Inglismaa Shakespeare'i ühingute liige.

Kommentaarid...

(Algus lk 2)

Kes olid siis need 7500 „rahuapostlit"? Juba pealtnäha kahtlemata väga segane seltskond. Paljude demonstrantide narmasjuured ei ulatu kuigi sügavale ameerika stabiilsesse ühiskonda. Vaatlejate hinnangul ja uurimisel oli demonstratsioonile kaalu ja väärikuse andmiseks seal üksikuid Vietnami sõja veterane, kuid nende kõrval ka ametiühingute esindajaid, usuliste gruppide liikmeid ja intellektuaale. Kuid suurema osa protesteerijatest moodustasid Ühendriikides elavad Nikaraagua ja Salvadori pahempoolsed, nende toetajad ning mõlemast soost homoseksuaalid.

Kanadas korraldatud tiibrakettide-vastased demonstratsioonid sisaldavad umbes samalaadse isikulise koosseisu, võibolla ainult selle vahega, et siia on suudetud kaasa tõmmata suuremal arvul ausaid läbilõike-inimesi, kelle poliitilised arusaamad on siiski võrdlemisi piiratud ja keda seetõttu teatud poolt on lihtne ja kerge mõjutada.

AMI

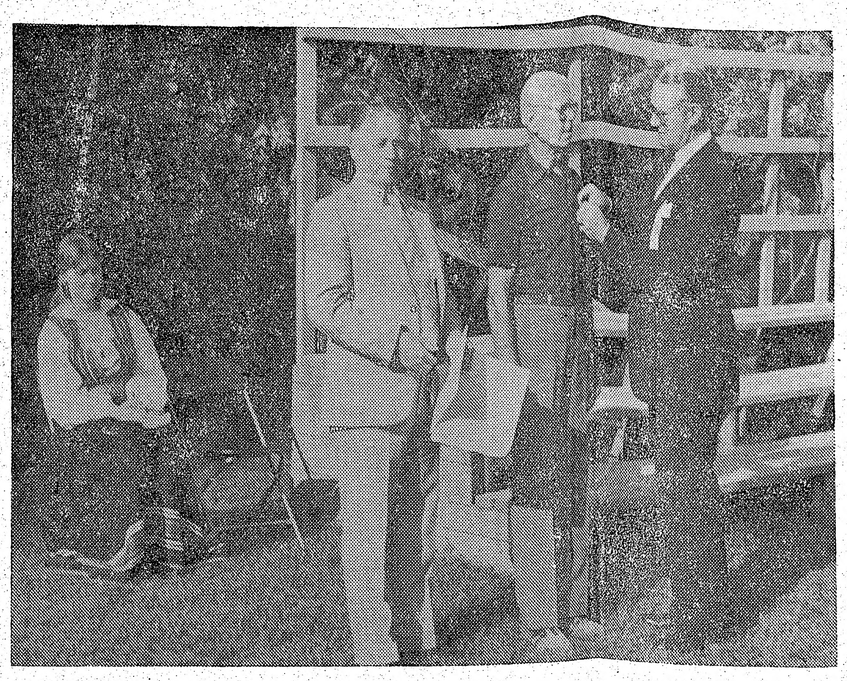

Seedrioru Suvihari '83 puhul anti endisele esimehele ja kauaaegsele Seedrioru ülesehitajale Harri Pärkmale üle EKN teenetemärk. Pildil moment üleandmisest, E.V. aupeakosnul Ilmar Heinsoo kinnitamas teenetemärki austatu rinnale. Pildil vasakult Helga Mälberg, kes oli teadustajaks, Seedrioru Sihtasutuse praegune esimees A. Jurs, H. Pärkma ja I. Heinsoo. Foto: Vaba Eestlane

ESTO-84 alguseni on kõigest 51 nädalat

ESTO-loterii vajaks suuremat tähelepanu ja toetust

Möödunud nädalal toimus ESTO-84 peatoimkonna ja sektsiooni juhtide koosolek, mil oli vaatluse all ESTO-84 eelarve ja majandussüsteemi kontrolli küsimused, pidustuste aupatroonide kinnitamine, eesti lipu 100. aasta juubeli tähistamine, õnnistamine, lippudega linna dekoreerimine, nendel üritustel kasutamine ja juubelilipp, avatseremoonia küsimused ja piletite müügi korraldamine.

Peakomitee esimees T. Metsala märkis koosoleku kokkukutsumise põhjusena, et juhatus vajab kõigi nõu ja arvamusi; edaspidi peetakse neid koosolekuid tihedamini. Kõik toimkonnad on andnud oma eelarve ja tegevuskava, millest enamik on võetud vastu, mõnd mõningase parandusega.

Ka piletihinnad on esialgselt määratud, mille juures on arvestatud, et üritused peaksid tulema omaga välja. Nii ongi ESTO esimene eesmärk oma majandamisega hakkama saada.

Üritustest on mõned kerged korraldada, teised delikaatselt tasakaalustatud, mõned rahvuspoliitiliselt tähtsad ei anna tulu ja nõuavad juurdemaksu.

Lähemalt rääkis majandusküsimusist abiesimees majanduse alal Nikolai Valge, öeldes et kõik kuludtulud kontrollitakse tsentraalselt raali abil. Raali sisseseadmine toimub juhatuse poolt, osalt on T. Kõhelik informatsiooni juba sisse söötnud. Kuigi kõik majandus toimub keskselt kontrollitult, soovitas ta iga ürituse siiski omaette korras hoida. Kõik tshekid tuleb kirjutada ESTO nimele, erandid on vaid isemajandavad üritused.

N. Valge tõstis eriti esile ESTO-loteriid, mida trükiti 2000 raamatut, igas 10 piletit a $2.00. Neist on 1200 raamatut müügiks väljajagatud. Jaanuaris lõpeb piletite müük. Ta ütles, et esimene pool pileteist on kerge müüa, kuid ülejäänuga on raskem.

Kuid on väga tähtis, et see hästi edeneks, sest loteriist laekuv $40.000 on hädavajalik ESTO-84 eeltööde tegemisel.

N. Valge andis ülevaate ka pääsmete müügist, millega alustatakse eeloleval sügisel. Ka sellest loodetakse summasid saada. Eelmistel kordadel on eelmüügil müüdud 75% pileteist; ülejääk läheb müügile pidustuse ajal peabüroos, kuid pääsmeid ei ole müügil enam selle ürituse päeval. Eelmüügi lõpetamine oleks teistes maades 1984. a. aprillis.

N. Valge avaldas tungiva palve, et iga ürituse korraldaja,

kus eelarve on üle $10.000, annaks vähemalt 2 inimest, väiksema eelarvega ürituse puhul aga ühe isiku, kes annaksid abi piletite eelmüügi korraldamisele;

juba 1. sept. tuleks sellega alustada, et saada kogemusi ja teadmisi.

Rääkides pääsmete hindadest, kus on aluseks võetud 1983. aasta hinnad, ütles ta, et ESTO-visioni keskmine hind on $12.00, laulupidu $12.00, rahvapidu $20.00, Esto ball $50.00, sõduriõhtu $30.00, teatrid $10.00—15.00, kontserdid $10.00—12.00, CN tornipidu $6.00, salakõrts $4.00, laevasõit $10.00, võimlemisrahvatantsuesinemised $8.00. Arvestatud on 10.000 osavõtjat. Suursündmused toimuvad Maple Leaf Garden'is, mis mahutab üle 14.000 inimese, sõduriõhtu Sheraton hotellis, mis mahutab 1500 inimest.

Aupatroonideks on palutud eestlasist eesti päevade mõtte algataja ja esimene esimees R. Kreem, ESTO-76 esimees K. Popp, ESTO-80 esimees R. Norvell, Eesti Vabariigi aupeakonsul E. Jaakson USA-st, E.V. aupeakonsul I. Heinsoo, ÜEKN esimees L. Savi ja EELK piiskop K. Veem.

Kanadalasist kindralkuberner E. Schreyer, Ontario leitnant-kuberner J. Ayrd, Ontario peaminister W. Davis, Metro Toronto esimees P. Godfrey, Toronto linnapea A. Eggleton ja East York linnapea D. Johnson.

Eesti lipu juubelikomitee sektsiooni esimees õp. U. Petersoo andis ülevaate seniseist eeltöödest, Toronto lippudega dekoreerimisest. Kohtade leidmisega alustatakse septembris/oktoobris. Torontos üldiselt puuduvad lipuvardad. Veel on vaja teada, kui paljudel üritustel lippusid kasutatakse, et siis alustada ühise lippude valmistamise organiseerimisega. Valida on praegu kahe mooduse vahel, riidest kokkuõmmeldud või nailonist pealetrükitud värvidega lipp. Esimene läheks maksma $12.00, teine $15.00. Praegune arvestus on tehtud tuhandele lipule.

Juubelilipu kavandite võistlusele saadeti kaks ettepanekut, kuid kumbki polnud vastuvõetav. Juubelilipu kavandamiseks on pöördutud Vello Hubeli poole.

Küll on dr. Auna poolt tehtud 18-leheküljeline lipu ajaloo kokkuvõte, mida saab kasutada eesti koolides ka noortele.

Küsimuse all oli ka eesti lipu suurus, kas originaalne 165 x 105 sm, vahekorraga 3 : 2, või Kanada lipu suurus, vahekorraga 2 : 1. Otsustati jääda ametliku Eesti riigilipu mõõtmete juurde.

Lipu juubelitseremoonia toimub 8. juulil kell 11 hommikul Vana-Andrese kirikus, kus on 1100 istekohta, kuid vajaduse korral saab valjuhääldajatega ülekannet teha kõrvalruumidesse, kus on veel 600 kohta.

Tseremoonia korraldamisel on ettenähtud, et see peetakse eesti kirikus.

Pikemalt tutvustas F. Koop ESTO-RAMA korraldamist, millest ülevaade ilmus juba meie ajalehe eelmises numbris.

Lõpuks oli kõne all estoviisa, üldpääsme tegemine, millega pääseks spordivõistlustele, kunstinäitustele, aga võiks olla ka väliskülalistele hinnaalanduste saamiseks Toronto äridest; vastavate äride akendele tuleks siis asetamisele sellekohased märgid. Mõtte vastu olevat juba äride poolt huvi näidatud. Estoviisat saab müüa kui delegatsioonimärki. Otsustati üldpilet teha eelpoolmärgitud tingimusil.

Lõpuks A. Jurss esitas rea võimalusi

kuidas USA-st tulnud autosid eesti lippudega või lipuvärvidega dekoreerida ja korraldada ühist autode rongkäiku läbi vahepealsete linnade tulekul.

Koosolekust võttis osa tosin liiget, ülejäänud olid suvepuhkusel. Koosolek oli pärast peaaegu aastast vaheaega avatud ka ajakirjandusele ja andis võimaluse peakomitee töö jälgimiseks. Võrdlemisi laialivalguva koosoleku lõpuni jäid vaid pooled kohalolijaist, teised olid üksnaaval kadunud, olles ilmselt rahuldunud saadud informatsioonist, et suure rahvusliku sündmuse eeltööd arenevad ettenähtud korras.

Koitjärve suvepäev

18. juunil toimus traditsiooniline Koitjärve suvepidu. Päev oli käesoleva kevade esimene päikesekülläne päev, mistõttu pidustusest osavõtjaid oli kogunenud ligi 500. Piduväljakul eesti trikoloori lehvides viidi läbi pidulik osa, mille avas lühema sõnavõtuga Milvi Link. Sündmuse üheks osaks oli Koitjärve uue kohviku õnnistamine, millele nimeks oli antud Nõlvaku. Sellele järghes prof. Hain Rebase peokõne ja Göteborgi Eesti Naiskoor ja Meeskoor esitasid segakoorina Hilja Ivalo ja Eero Tarjuse juhatusel kuus laulu. Pärast esinemisi tänas Tallinna lipkonna juht Aino Miks neid, kes olid uue maja ülesehitanud ja uue kohviku saamiseks andnud oma panuse. Suvepäeva kavas oli veel sport, pallimängud ja rahvatantsud. Elmar Ojaste poolt oli korraldatud eesti postmarkide näitus ja enampakkumisel müüdi Laas Oeselja eesti vanade rahade kogu, mille ta oli kinkinud Koitjärvele.

Stipendium Tiina-Mari Randviirule

Lembit Tuuliku mälestuskapitalist Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse juures on 1983. a. stipendium määratud Tiina-Mari Randviirule.

Tiina on õppinud viiulit kolm aastat Nordiskt Musikkonservatoriumis Österskäris ja jätkab sügisel õpinguid Norras, Bergeni konservatooriumis. Ta on korduvalt esinenud eestlastele mitmesugustel üritustel.

Stipendiumi suuruseks on 6500 krooni (ca $1000) ja seda otsustavasse toimkonda kuuluvad Juhan Ungerson Eesti Komitee, Alfred Pisuke Eesti Kultuuri Koondise ja Alfred Ventsel Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse esindajaina.

Aadlivõsukeste võitlus korruptsiooniga

Kuuldusi liigub, et peale kuulsusrikka Hindi protsessi olevat Tallinnas praegu ettevalmistamisel ülisalajane kohtupidamine kümmekonna või isegi paarikümne parteitegelase võsukese asjus, kelle terrorigrupp juba nelja prominendi luksusvillad maha on põletanud ja kelle juhi (nomen nescio) juurest läbiotsimisel leitud nimekirjust ja plaanidest selgub, et kavatsetud oli tulega hävitada 60 kroonu kulul ehitatud isiklikku toredusvillat.

Asi hakkas avalikuks tulema pärast ehitusmaterjalide tööstuse ministri asemiku Toompalu äkksurma. Oli selgunud, et see ca 50-aastane mees sai südamerabanduse, kuuldes et ta 15-aastane poeg arreteeriti süüdistus-l, et poiss mõne aja eest Eestimaa Kommunistliku Partei Tallinna esimese sekretäri Mati Pedaku miljonirublasele, soome ja muudest „lääne" materjalidest ehitatud villale tule otsa pannud. Ka ülejäänud kolme Rohuneemes ja Lohusalus mahapõletatud majade süütajad — kõik eranditult tähtsate kommunistide lapsed — olevat vahi all.

Ühe prokuröri „heas tujus" sõpradele avaldatud andmeil olevat noor-aadlike salaseltsis siberi platnoide distsipliin. Nii olevat ühele vandeseltslasele, nime poolest Arnoverile, osaks saanud poomissurm selle eest, et ta antud ülesande täitmata jätnud (ühe villa süütamata). Taunitul oli valida kõie ja pussi vahel — ta valis poomisnööri. Teatakse sedagi detaili, et nöör katkenud ja „assisteeriv" plika (13) kohe pussi tahtnud tarvitada, mille aga juht keelanud kui korrarikkumise... Teine oksa-tõmbamiskatse olevat õnnestunud. Siis ja siit alanudki juurdlus, mis viis parteivesivõsude võsukeste salanõu avastamiseni. Need võsukesed oma isade-emade korterites elavad ülima puutumatuse tingimustes. Oli vaja enne seda „ajaloolist pööret", et KGB 17-aastase staazhiga ja praegunegi juht Juri Andropov sai ka partei kõrgeimaks juhiks ja kõrgsulaste puutumatust julges puutuda.

Rahva hulgas ei peeta aadlivõsukeste mängu tulega mitte niivõrd ideoloogiliseks aktsiooniks, kui moemänguks. Teisest küljest arvatakse aga, et just sedalaadi vandenõulased isiklikust kogemusest kõige paremini teavad, kuivõrd sügav on nende isadest võimumeeste kõlbelise taseme langus ja kõlvatusse ellu langemise tase. See teebki nende „vallatused" lausa ideeliseks võitluseks, et just nemad põletavad ja karistavad.

A. Kadak

Rootsi kauneim pronksiaja mõõk

Mais 1976 avastas põldu äestav talumees Björnlundas pika metalleseme. See osutus pronksiajastule kuuluvaks mõõgaks ja anti üle Ajaloomuuseumile. Pronksiajastu spetsialist muuseumis Hille Jaanusson on uurinud eset ja selle leiukohta lähemalt. Ta kirjutab leiust Eskilstuna-Kurirenis 3. mail.

Mõõgapea dekoratsioonide järgi võib otsustada, et see pärineb Rootsi pronksiaja vanemast perioodist u. 3500—3600 aastat tagasi. Mõõk on arvatavasti valmistatud Doonau ümbruses. Kuidas sattus see mõõk Rootsi?

Mõõga leiukoha maastik oli u. 1600 aastat tagasi mitte põld, vaid madal järv ja soo. Kliima oli praegusest soojem, meri oli palju lähemal (merepind oli u. 25 meetrit kõrgemal kui praegu). Mõõga ümber oli selle avastamisel kuivi tammelehti ja oksi. Arvatavasti on ka need tammelehed u. 3500 aastat vanad!

On võimalik, et mõõk ohverdati veejumalatele — või kukkus vette mõne selleaegse silla ületamisel? Aga nii kallist eset ei jäetud sel ajal maha — seda pole maha jäetud isegi lahinguolukorras. Mõõga avastamisekoha saladus on esiagu lahendamata.

EPL

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$48.—	$58.—
Poolaastas	$26.—	$31.—
Veerandaastas	$14.—	$16.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
aastas	$52.— + $39.—	$44.—
poolaastas	$28.— + $19.50	$22.—
veerandaastas	$15.— + $ 9.25	$11.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $52.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.— + SAATEKULU — aastas $66.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 60 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....
Aadress .....
.....
.....
.....

RASKE HAIGUSEGA LAHKUS MINU ARMAS ABIKAASA JA MEIE KALLIS ISA, VEND JA POEG

MEINHARD VAHER

sündinud 31. märtsil 1923 Haljalas
surnud 14. juulil 1983 Torontos

Mälestavad valusas leinas

abikaasa ELLA
poeg ENNO abikaasaga
poeg ALAR
VEND perekonnaga ja
EMA Kodu-Eestis

Valvake, sest teie ei tea mil tunnil teie Issand tuleb.
Matt. 24:42

Leinatalitus esmaspäeval, 18. juulil kell 7.30 õ. Murray E. Newbiggingi matusemajas
Ärasaatmine Westminster kalmistule teisipäeval kell 10.homm.

KALLIST ABIKAASAT, ISA, VANAISA JA VENDA

VÄINO KALDMA'i

sündinud 27. aprillil 1923 Põlvas
surnud 5. juulil 1983 Sault Ste. Maries

mälestavad sügavas leinas

abikaasa ALVIINE perekonnaga
VEND abikaasaga Austraalias
SUGULASED Eestis

Sa jagasid kõikidele suurt armastust

LAHKUNUD TUBLIT RELVAVENDA JA HEAD SÕPRA

VÄINO KALDMA'i

sündinud 27. aprillil 1923 Põlvas
surnud 5. juulil 1983 Sault Ste. Maries

mälestavad leinas

E. PÕLDMAA abikaasaga
A. MAASIK
A. LÜBEK abikaasaga
E. HIIEMAA abikaasaga
K. OTT abikaasaga
R. KÖHLER abikaasaga
E. KIIVIT abikaasaga
U. SILLAVERE abikaasaga
H. KIRS
U. VEEDLER abikaasaga
A. PÕLD abikaasaga
K. MÄEOTS abikaasaga
H. RATAS abikaasaga
S. SUURNA abikaasaga
O. ALBO
E. MAIDRA abikaasaga
O. SIITSE abikaasaga

OOTAMATULT LAHKUNUD

MEINHARD VAHER'it

mälestavad Gilfordi eestlased

perekond ENNIST
perekond MERELAID
SAIMA SUIGU
perekond KOPAMEES
perekond VAHI
perekond VOKSEPP
perekond MEIER
HELMI LAUL
perekond TILT
HEINO JAUN
perekond PAHAPILL
perekond IVANOV
perekond MALMSTRÖM
perekond MILLISTE
VALDA ja ALFRED AUDZE
LIIVI ja HILDE HERMAN
perekond SAKSNIIT
LIIDIA ja EDUARD JAUN
HILDA ja MART HALLIK
PAUL ja HELMI LEPMETS
perekond LÄÄS
ALBERT ÕUNPUU
EDGAR ÕUNPUU
perekond SOORSK

LINDA ja RAIMUND PÄRTELPOEG
perekond KAASIK

IGAVESELE UNELE SUIKUNUD SINODI AUESIMEEST

PRAOST-ÜLEMPREESTER

NIKOLAI RAAG'i

sündinud 18. detsembril 1888
surnud 8. juulil 1983 Rootsis

mälestavad sügavas leinas

KANADA ja USA EESTI APOSTLIKU-ÕIGEUSU PRAOSTKONNAD VAIMULIKEGA
TORONTO EESTI APOSTLIKU-ÕIGEUSU KOGUDUS, NÕUKOGU, JUHATUS ja VAIMULIKUD

Lahkunud koolidirektori tütart

IRENE DEUTSCH'i

sündinud KANN

mälestab leinas

REALISTIDE KOONDIS KANADAS

Kauaaegset sõpra ja koduküla naabrit

Meinhard Vaher'it

mälestavad kurbuses

JOHN TÖLD
MAIE PANNETRAT
KALJU ja HELLA TAIMRE

Head sõpra

MEINHARD VAHER'it

mälestame kurbuses ja tunneme südamest kaasa leinajatele

ELMAR TAMMISTO perekonnaga
ÕIE ja EVALD UIBOPUU

Austraalias manalasse varisenud head relvavenda, mereväe vanemleitnanti

VERNER PUURAND'i

mälestab

NIKOLAI VALGE, sen.

Kauaaegset head sõpra

MEINHARD VAHER'it

mälestavad kurbuses

LEIDA ja JAAN EINOLA
EHA ja VÄINO EINOLA
PEETER EINOLA

Head tuttavat

MEINHARD VAHER'it

leinavad

HELJE ja ILMAR
SAARA ja RAUL

Kauaaegset head sõpra

MEINHARD VAHER'it

mälestavad leinas

ERNA, JÜRI,
VELLO ja PATTI

Mälestame kurbuses varalahkunud kallist Jõekääru kasvandikku

KERSTI JAASON'it

TIIA HIIR
MADLI KITTASK
JUTA METSALA
ANNE SAKS
KADRI SANDY
TIIU WALLNER
ja KOGU JÕEKÄÄRU PERE

Ootamatult lahkunud armast sõpra

Silvia Brafford-Karupuu'd

sündinud 12. veebruaril 1925 Tartus
surnud 9. juulil 1983 San Diegos, U.S.A.

mälestavad kurbuses

ELSA ja LEO KOOBAS
HILDA ja KARL PRUULI
EIKE KUMARI
LEIDA TÕSINE

KIRI

TORONTO KOLM
EV.-LUT. USU

Kirik: 619 She
Toronto (Sherbou
jaam on kirik
Õpetaja O. Gr
112 Fallingbr
Scarboroug
Telefon 698-7977
Kantseleis, tele

JUMALATEENIS
juulil kell 5 p.l.
VABAÕHU - JU
TUS perekond A. R
Simcoe järve kalda
pühapäeval, 7. aug.
Jumalateenistuse
laud koosviibimis
toolid kaasa võtta.

ÕPETAJA KÕNE
kuu teisel esmaspä
kiriku kantseleis.

TORONTO
EVANGEELNE

Immanueli
21 Swanwi
Jutlustaja Al
72 Appleby
Markham, On
Tel. 477

Pühapäeval, 24. j
JUMALATEENISTU
Herbert Söderholm
Kodust kell 2.30 p.l.
Kolmapäeval, 27.
õ. INGLISKEELNE
NISTUS, pastor C
dolli piibliõpetuse
„Pühitsus".

EELK PEETRI

817 Mt. Pleasant
Ont. M4P
Praost Andres Tau
Tel. kirikus
Organist dr. P

JUMALATEENIS
juulil kell 11 homm
JUMALATEENIS
kell 11 hommikul.

EELTEADE: ko
ülempreester Em
tallu pühap., 14. a
Vaba-õhu jumalat
päeval. Jutlustab pii
sepp. Lõunasöök Ap
duse naisringilt mõ
Kui on soovijaid
seks, palutakse te
kantseleisse ehk õ
tulevad varakult ki
malus on ujuda ja
jalutada.
Teejuhised ilmuv
hes.

Järgmine ingliske
nistus on 11. sept.
KOGUDUSE K
avatud teisipäeviti
päeviti 12—3 p.l.
ÕPETAJA KÕNE
päeviti 9.30—12,
õhtul kiriku kantse

EELK TO
VANA ANDRES

383 Jarvis St
Ont. M5
Õpetaja Udo
3714 Beecho
Mississauga, O
Tel. 624-6128, ki

Pühapäeval, 24.
TEENISTUS kell 7
Pühapäeval, 31.
lalõpu tõttu jumala
Pühap., 7. aug.
NISTUS kell 7 õ. T
taja Albert Roost.
Pühap., 14. aug.
NISTUS kell 7 õ.
Elmar Pähn.

Õpetaja SUVISE
NID kiriku kantse
6—8 õ. ja pärast jun

KIRIKUD

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaa jaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd.,
Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417

JUMALATEENISTUS pühap., 24. juulil kell 5 p.l.

VABAÕHU - JUMALATEENISTUS perekond A. Randsalu juures, Simcoe järve kaldal Oro Line 9 on pühapäeval, 7. aug. kell 12 päeval. Jumalateenistuse järel on kohvilaud koosviibimisega. Palutakse toolid kaasa võtta.

ÕPETAJA KÕNETUNNID on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühapäeval, 24. juulil kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb Herbert Söderholm. (Buss Eesti Kodust kell 2.30 p.l.)

Kolmapäeval, 27. juulil kell 7.30 õ. INGLISKEELNE JUMALATEENISTUS, pastor Chares R. Swindolli piibliõpetuse film teemal. „Pühitsus".

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Organist dr. Roman Toi

JUMALATEENISTUS pühap., 24. juulil kell 11 hommikul.

JUMALATEENISTUS 31. juulil kell 11 hommikul.

EELTEADE: koguduse väljasõit ülempreester Emmanuel Lepiku tallu pühap., 14. augustil.

Vaba-õhu jumalateenistus kell 12 päeval. Jutlustab piiskop Karl Raudsepp. Lõunasöök Ap. Õigeusu koguduse naisringilt mõõduka tasu eest. Kui on soovijaid bussiga sõitmiseks, palutakse teatada koguduse kantseleisse ehk õpetajale. Bussid tulevad varakult kinni panna. Võimalus on ujuda ja kaunis looduses jalutada.

Teejuhised ilmuvad hilisemas lehes.

Järgmine ingliskeelne jumalateenistus on 11. sept. kell 9.30 homm.

KOGUDUSE KANTSELEI on avatud teisipäeviti 10—6-ni, neljapäeviti 12—3 p.l.

ÕPETAJA KÕNETUNNID kolmapäeviti 9.30—12, neljapäeviti 6—8 õhtul kiriku kantseleis.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128, kirikus 923-5172

Pühapäeval, 24. juulil JUMALATEENISTUS kell 7 õhtul.

Pühapäeval, 31. juulil pika nädalalõpu tõttu jumalateenistust ei ole.

Pühap., 7. aug. JUMALATEENISTUS kell 7 õ. Teenib vikaarõpetaja Albert Roost.

Pühap., 14. aug. JUMALATEENISTUS kell 7 õ. Teenib õpetaja Elmar Pähn.

Õpetaja SUVISED KÕNETUNNID kiriku kantseleis neljapäeviti 6—8 õ. ja pärast jumalateenistusi.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488

„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühapäeval, 24. juulil kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõneleb H. Eller. Solist V. Puu — viiul. Kell 6 õ. kuulutuskoosolek, K. Raid.

30. juulist kuni 1. augustini vaimulik telklaager Kiviojal. L. Heinmets, E. Meiusi, E. Mänd. E. Toompuu.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Pühapäeval, 24. juulil kell 11 h. JUMALATEENISTUS. A. Ehasoo ja E. Saraoja.

Teema: „Vaimuannid Jumala koguduses".

Reedel, 29. juulist kuni 1. augustini vaimulik laager-konverents erikavaga Muskokas. Lisajuhiste saamiseks pöörduda telefonil koguduse vaimuliku poole.

Reivavenda

MEINHARD VAHER'it

mälestab

SOOMEPOISTE KLUBI

Kauaaegset head sõpra

MEINHARD VAHER'it

leinab

HJALMAR VILBASTE abikaasaga

Kauaaegset head perekonnasõpra

MEINHARD VAHER'it

mälestavad leinas ja avaldavad kaastunnet perekonnale

LYDIA
INGRID
AVO

Sõbralikult alati abivalmit

MEINHARD'it

leinavad

KOPAMEHED

avaldades kaastunnet perekonnale

Armast kaasvõitlejat

LEONHARD KONDOR'it

mälestab kurbuses

TORONTO EESTI VÕITLEJATE ÜHING

Leinateateid

Ares suri 18. märtsil Ann Orb, neiuna Juhkam, sündinud 16. septembril 1886 Ares.

Londonis, Inglismaal, suri 23. märtsil Maria Lossman, sündinud 28. jaanuaril 1899.

Leicesteris, Inglismaal, suri 21. märtsil Erich Johannes Saarep, sündinud 17. juunil 1914 Tartus.

1. märtsil suri Karl Adamson, sündinud 18. septembril 1894.

Eestis suri filoloogiakandidaat dotsent Kallista Kann, parimaid prantsuse keele spetsialiste Eestis, sündinud 28. veebruaril 1895 Tartus.

Alingsasis, Rootsis, suri 29. märtsil Elsa Juliane Karineem, neiuna Viikholm, sündinud 20. detsembril 1891 Mustojal.

Murray E. Newbigging
Ltd.
Matusebüroo
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ● 489-8002

Jõekääru Suvekodu 30-aastane

Tänavu suvel saab T.E.N.S. Jõekääru Eesti Laste Suvekodu 30. aastaseks. Võime uhkusega tagasi vaadata nendele töörohketele aastatele ja tänutundes mõtelda nendele paljudele isikutele, kes oma abi on nii omakasupüüdmatult suvekodu heaoluks ohverdanud. Eelkõige surume suvekodu mõtte algatajate kätt, ning terve eesti ühiskonna tänu kuulub selle mõtte täideviijatele. Kõigile neile, kes igal aastal neist kolmekümnest, on suvekodu muresid oma õlgadel kandnud, ning oma parimad võimed rakendanud selleks, et eesti lapsed saaksid suvepuhkust eesti keeles ja eesti meeles.

24. juulil 1983, kell 11.00 hommikul toimub Jõekäärul 30. aastapäeva jumalateenistus, millele järgneb aktus, et seda väärikat tähtpäeva märkida. Kõik endised kasvandikud, kasvatajad, juhatajad, pereemad ja kõik teised abilised, nii varasemad kui ka hilisemad on kutsutud. Me ei suudaks kõigile isiklikke kutseid välja saata, sellepärast teeme seda siin, ajalehe veerul. Samuti on teretulnud kõik vanemad ja noortesõbrad.

Nägemiseni Jõekääru sünnipäeval!

Toronto Eesti Naisseltsi juhatus

Gabrielle Roy surnud

QUEBEC CITY — Üks kanada tuntuimaist kirjanikest, kes on kolmel korral võitnud kanada kõrgema, kindral-kuberneri auhinna, suri möödunud nädalal südamerabanduse. Kogu oma elu on ta uurinud inimiseloomu ja selle hädasid, portreerides eriti kanada maaühiskonna elu.

August Volberg surnud

21. juunil suri eesti arhitektide vanema põlvkonna liige prof. August Volberg. Lahkunu oli sündinud 18. detsembril 1896 Kolga vallas. Lõpetas 1927. a. Tallinna Tehnikumi. Töötas 1924—40 mitmes põllumajanduslike ehitiste projekteerimise asutuses. Pärast sõda on võtnud osa silmapaistvate ehitiste projekteerimisest, olles ka Riikliku Kunstiinstituudi arhitektuurikateedri juhataja. Tema kavandatud on rida kelpkatusega maakoole, rahvamaju ja taluhooneid, Haapsalu sanatoorium (1937), Kirjanike Maja Tallinnas ja Tartu „Vanemuine", viimane koos kaasautoritega.

Helilooja Heino Lemmik surnud

14. mail suri ootamatult helilooja Heino Lemmik. Lahkunu sündis 21. juunil 1931 Tallinnas. Muusikaõpinguid alustas juba 1945. aastal Tallinna muusikakooli viiuliklassis. Aastail 1953—59 õppis Tallinna konservatooriumi kompositsiooniklassis. Laulis aastaid Riiklikus Akadeemilises Meeskooris, hiljem töötas pedagoogina Tallinna Pedagoogilises Instituudis, Konservatooriumis ja Tallinna Muusikakoolis.

Heliloojana on tuntud paljude koorilauludega, mis koorispetsiifika oskusliku rakendamise tõttu on püsiväärtusega koorirepertuaarides. Viimastel aastatel pühendus instrumentaalmuusikale, luues prelüüde ja fuugasid klaverile, kontserdi kammerorkestrile ja mitmeid muid teoseid.

Surmanuhtlus hääletati maha

LONDON — Inglise parlament hääletas surmanuhtluse idee järjekordselt maha, kuid on selle asemel otsimas uusi teid vägivaldsete kuritegude vastu võitlemiseks, mis on võtnud Inglismaal suured mõõtmed. Konservatiiv Michael Latham, kes oli surmanuhtluse taastamise pooldaja, ütles, et kui nüüd ei alustata kuritegevuse vastast võitlust, siis on kurjategijad varsti võtnud võimu oma kätte. Väga kibestunud olid pärast surmanuhtluse mahahääletamist Inglismaa ja Põhja-Iirimaa 120.000 politsei föderatsiooni liiget, öeldes et parlament ei muretse selle eest, mida peavad eesliinil olijad tundma.

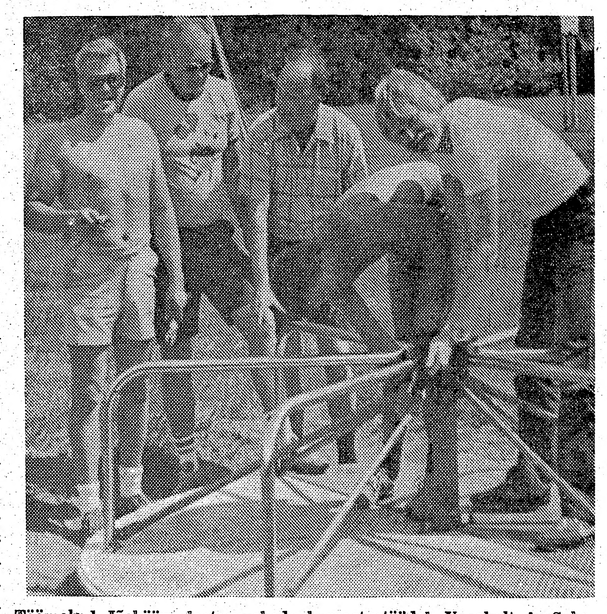

Töömehed Jõekääru lastesuvekodu korrastustöödel. Vasakult A. Saks, T. Hiir, J. Vallner, V. Ling ja S. Sööt. Foto: J. Säägi

Jõekäärul kasvatatakse armastust eestluse vastu

„Sini-must-valge" sepikoda 30-aastane

Jõekääru Laste Suvekodu alustas oma 30. aasta tegevust. Eesti ja Kanada hümni helide saatel heisati lipud, mille järel kõlas komando „parem pool" ja rivi hakkas liikuma — suvekodu pillimeeste Ricky Hiire ja Ellen Valteri akordioni helide saatel üle rippsilla peamaja esisele lipuväljakule, kus heisati Jõekääru lipp — Jõekääru laulu saatel.

Avasõnas erialade juhataja Endel Ruberg rääkis suvekodust ja selle tähtsusest eesti keele säilitamisel, arendamisel ja täiendamisel, öeldes: „Keel on see jõud, mis hoiab rahvuse. Kui kaob keel, kaob ka rahvus. Jõekääru on see koht, kus räägitakse eesti keelt ja eksisteerib rahvustunne!"

Pastor Laaneots rõhutas avatalituse jumalateenistuses Jõekääru tähtsust eestluse ja eesti keele hoidmisel ning arendamisel. Ta ütles:

„Jõekääru on vist ainukene koht väljaspool Eestit, kus on valitsemas eesti keel ja eesti meel."

Peale jumalateenistust Toronto Eesti Naisseltsi juhataja Heljo Novek tervitas lapsi, lastevanemaid ja noortesõpru. Ta tänas seltsi juhatuse nimel neid, kes on teinud vabatahtlikult ja ilma tasuta väsimatult tööd suvekodu korrastamisel ja ehitamisel. Ta tänas südamlikke sõnadega neid ohvrimeelseid inimesi, kes suvekodu on aineliselt toetanud, lugedes ette töötegijate ja annetajate nimed.

Lõpuks kõneles suvekodu juhataja Anne Saks tervitades Toronto Eesti Naisseltsi ja Jõekääru suvekodu nimel eriti lapsi ja noori: Ta ütles, et käesoleval suvel pühitseme Jõekääru kolmekümnendat tegevusaastat.

See suvekodu asutati ja on eksisteerinud 30. aastat põhimõttega, et siin valitseb eesti keel ja eesti meelsus.

Kui eestlus on seotud eesti keele alalhoidmisega siis küsime, mis on eesti meelsus? Eesti meelsus on väsimatu tahtejõud ja süvenemine põhimõttesse, et säilitada eesti kultuuri. Mida noored on aasta jooksul linnas õppinud ja rakendanud oma kodudes, eesti lasteaias või koolis, skautluses ja gaidluses, võimlemise või rahvatantsu rühmas, leiab nüüd siin Jõekäärul lõbusa väljenduse. Suvekodu raamides on koos oma eesti sõpradega võimalik seda kõike teha, mille eest on vaeva nähtud möödunud aasta või aastate jooksul.

Kasvatajad jäävad lootma, et Jõekääru suvekodu kinnitab noortesse kodumaa-armastust ja

kui nad Jõekäärult lahkuvad, siis nad viivad kaasa teadmise, et eestlus on elav ja igavesti püsiv.

Avatalitus lõppes Jõekääru lauluga, mille viimases salmis öeldakse:

Kui on saabunud õhturahu,
tähed taevas säravad,
Ühte selget põhjatähte
Minu silmad otsivad.
Panen palves käed kokku
Vaatan mõttes ülesse . . .
Sealpool kaugel on me väike
Eesti,
Me isade maa.

J. S-gi

Pianistist kirjanik Käbi Laretei

Käbi Laretei, kes on rahvusvaheliselt tuntud pianistina, on toime tulnud oma kolmanda ilukirjanduslik teosega. Ilmumas on Rootsis Bonniersi kirjastusel tema kolmas ilukirjanduslik teos esikromaan „Tulpanträdet" (Tulbipuu), mis käsitleb muusikainimesi Shveitsis.

Rootsi raadio oli sel puhul teda hommikusse saatesse külalisena kutsunud. Teda intervjueeriti eriti küsimustes, kuivõrra Käbi Laretei on lõplikult üle minemas ilukirjanduslikule loomingule. Tema esimesed teosed „En bit jord" (Tükike maad) ja „Vem spelar jag för" (Kellele ma mängin) on saanud kriitikute poolt sooja vastuvõtu osaliseks.

Käbi Laretei möönis, et talle on otseseks probleemiks kirjanduslik tegevus paralleelselt muusikaga. Interpreedina esinemine kontsertidel nõuab tugevaid päevapikkusi harjutusi, mis loomulikult ei jäta palju aega kirjutamiseks. Selle juures on ikka oluline see, et tema „leivatööks" ikkagi on muusika ja kontserditegevus, muusikalised esinemised selle tõttu vältimatud.

Käbi Laretei meenutas oma saates ka oma „juuri" Eestist.

EPL/K

Paljud eestlased — majaomanikud, ei tea

et teen igasuguseid raud- ja puuaedu

kruntide ümber.

B. RISTMÄGI, tel. 759-6424

Vaipade ja mööbli keemiline puhastus

„Stainguard" hinna sees
Söögituba, elutuba ja koridor

$59.95

Pensionäride kortereile hinnaalandus. Samuti akende pesemine.

Peeter Valing

Tel. 690-4961

Prof. E. Abel Rootsi inseneriteaduse akadeemikuks

Rootsi Inseneriteaduse Akadeemia valis äsja oma uueks liikmeks Chalmersi tehnikaülikooli installatsioonitehnika professori ja selle ala instituudi juhataja Enno Abeli.

Uus akadeemik Enno Abel sündis Eestis 14. juunil 1935. Sattunud koos vanematega põgenikuna Rootsi, lõpetas ta seal tehnikagümnaasiumi ja seejärele Stokholmi tehnikaülikooli, saavutades tekn. lic. kraadi.

SPORT

Spordiuudiseid kodumaalt

Sirje Eichelmann parandas Eesti maratoni tippaega seitsme minutiga. Ajaga 2:49,29 jäi tema 19-ndaks N. Liidu meistrivõistlusel. Villy Sudemäe oli ajaga 2:25.19 32-ne; ligi minuti parem kui Moskva olümpiamängude pronksil. Jooks toimus 28-kraadilises kuumuses.

☆

Eesti Spordiveteranide Koondise meistrivõistlused suusatamises peeti Viljandi järve vastaskaldal Viiratsis. Meistritiitli taotlejaid oli 54 naisvõistlejat ja 84 meest, kes võistlesid viies vanuseklassis. Võistkondlikult võitis Viljandi 371 punktiga, järgnesid Rakvere ja Tartu.

☆

Eesti 1982. aasta tõstmise edetabel. Sulgudes maailma tagajärjed:

52 kg kaalus, Anti Ots, 147,5, (252,5 L. Hadziev, Bulg.)

56 kg — Anatoli Barinov 200,0 (280,0 A. Kodzabashev, Bulg.)

60 kg — Raivo Mägi, 207,5, (302,5 D. Dunez, Kuuba)

67,5 kg — Anatoli Makarevitsh, 265,0, (340,0 A. Varbanov, Bulg.)

75 kg — Vladimir Babushkin, 292,5, (365,0 J. Rusev, Bulg.)

82,5 kg — Vladimir Babushin, 292,5, (400,0 A. Slatev, Bulg.)

90 kg — Rein Annuste, 325,0, (417,5 B. Blagoev, Bulg.)

100 kg — Sulev Tarros, 400,0, (430,0 J. Zahharevitsh, N. Liit)

110 kg — Tambert Tiits, 395,0, (435,0 L. Taranenko, N. Liit)

Üle 110 kg — Toivo Kurg, 370,0, (457,5 A. Pissarenko, N. Liit)

☆

Eesti noor sportlane Valter Külvet äratas paari aasta eest kümnevõistlejana tähelepanu. 1982. a. kevadsuvel tekkis ühel võistlusel Külvetil parema reie kakspealihase osaline rebestus. Rebestus paranes, treeningud jätkusid, kuid vigastatud lihas andis ikka tunda. Lihase-rebestumise kohale tekkis ulatuslik armkude, kõva klomp oli katsudes valus. Mõõduka koormusega harjutamist see ei seganud, küll takistas täie pingega võistlemist. Nüüd tehti 15. märtsil Külvetile Tallinna haiglas parema reie kakspealihase korrigeeriv lõikus. Armkude lõigati välja, piirkonnast eemaldati liited ja lihase otsad õmmeldi kinni. Kuu aja pärast võivat ta jälle treenima hakata.

Spordimärkmeid

Zhu Jianhua, 20 a., tegi maailmarekordi kõrgushüppes 11. juunil Pekingis saavutades 2.37 meetrit. Hiinlased arvatavasti võtavad osa Los Angeleses olümpiaadist mida nad pole teinud 1952. a. saadik.

☆

Los-Angeleses saavutas 25-aastane ameeriklane Tom Petranoff odaviskes 99.72 m, mis ületab ungarlasele F. Paragile kuulunud maailmarekordi kolme meetriga. Võistlus toimus 15. mail.

☆

Yuri Dunchev N. Liidust tegi kettaheite maailmarekordi Moskvas (29. mail) tagajärjega 71.87 m. Eelmine rekord oli 1978. aastast ida-sakslase W. Schmidti nimel 71.16 m.

☆

Suurte rahaliste auhindade jagamine tippjooksjatele on muutumas tavaliseks. Populaarne Caseade 15 km jooksul möödunud juunis Portlandis, Oregon sai keenialane M. Musyoki $10.000, tema aeg oli 43.10. Naisvõitja uus-meremaalanna A. Audain sai samuti $10.000 — aeg 49.12. Isegi viiendate kohtade väärtus oli $2000.

☆

Lord Killanin, endine Rahvusvahelise Olümpiakomitee president, oma maikuus ilmunud raamatus „My Olympic Years" süüdistab Montreali linnapead Jean Drapeau'd probleemides seoses 1976 Mängudega Montrealis. Killanin üteb, et olümpiaadi mõiste sai tublisti kahjustatud Drapeau ekstravagantsete kulutustega ja riskiga, et mängud jäävad pidamata. Üle ühe miljardi dollari kulutusega „valge elevant", staadion on ikka veel ilma ettenähtud katuseta.

☆

87-ndal Bostoni maratonil (18. apr.) tegi uue naiste maailmarekordi ameeriklanna Joan Benoit ajaga 2 tundi 22 min. 42 sek. Teiseks tulnud Jacqueline Gareau Montrealist, aeg oli ligi seitse minutit nõrgem, 2:29.27. Sellel maratonil oli 6600 startijat ja 25-aastane Benoit jäi 121-seks meeste järele, kellest esimene oli Greg Meyer (27 a.) ajaga 2 t. 9 min.

Mitmekordne Bostoni maratoni võitja Bill Rodgers pidi seekord leppima 10. kohaga suhteliselt hea aja 2:11.58 juures. Konkurentsi tugevust näitab tõik et 69 ameeriklast jooksid kiiremini kui ülesseatud U.S. Olümpiakatse aeg 2:19.4!

erk

RITSSÕNA NR. 1150

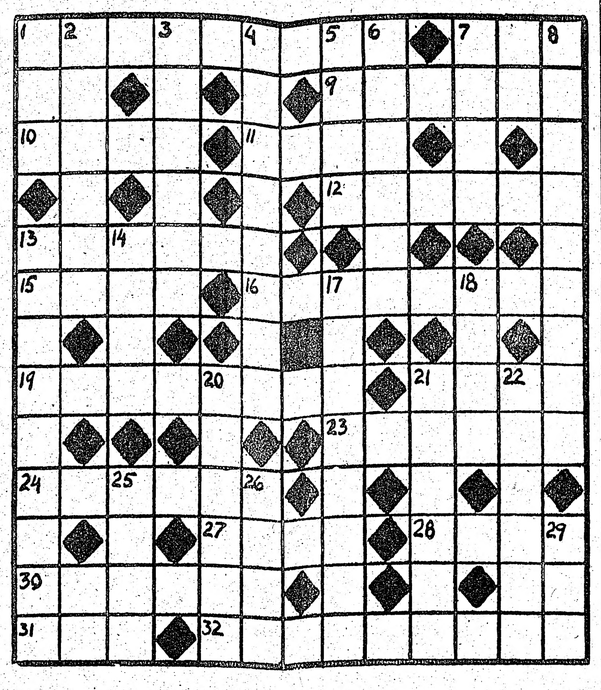

Paremale: 1. Eesti gaidijuht Kanadas. 7. Kellel. 9. Naisenimi. 10. Lääge. 11. Saksamaa põgenikelaagreis onuile tuntud nimelühend. 12. Enne olnuid. 13. Pindala. 15. Sugulane. 16. Mõjukas. 19. Edasi viima, kujundama. 21. Välispidine olek. 23. Lõunamaine puuvili. 24. Saareriik Aasias. 27. Kooli lõpuklassi lõpetanute üldnimetus. 28. Teravili, käändevormis. 30. Omaaegne eesti lasteraamatute illustraator. 31. Ava. 32. Eesti kirjanik, eesnimi ja nimi.

Alla: 1. Sidesõna. 2. Eesti viiuldaja. 3. Ajavad naerma. 4. Ussina liikuma. 5. Varandus. 6. Rehela juures olev kõrvalruum. 7. Eesti rahvuslik tegelane Washingtonis. 8. Seeneliik. 13. Lennundus. 14. Varem. 17. Eesti kokaraamatu autor, eesnime täht ja nimi. 18. Ilmastikuline nähe. 20. Lill. 21. Parfümeerias tarvitatav orgaaniline ühend. 22. Kohanimi Tallinna lähedal. 25. Inimene. 26. Naisenimi rahvapäraselt. 29. Usaldatav inimene.

RISTSÕNA NR. 1149
LAHENDUS

Põikread: 1. Mandariin, 7. Erm, 9. Lehtla, 10. Liir, 11. Nase, 12. Ellmer, 13. Algama, 15. Kuut, 16. Kunstnik, 19. Relander, 21. Anne, 23. Tungal, 24. Tormis, 27. Tali, 28. Anum, 30. Rattur, 31. Slt, 32. Sakslased.

Püstread: 1. Mul, 2. Abielu, 3. Dorpat, 4. Rännakud, 5. Ilse, 6. Neelus, 7. Etem, 8. Matrikkel, 13. Akuraters, 14. Gull, 17. Nartsiss, 18. Ning, 20. Näitus, 21. Ankara, 22. Natuke, 25. Rott, 26. Sara, 29. Med.

Toimetusele saadetud kirjandus

BALTIC BULLETIN nr. 1 — 1983. Balti Ameerika Vabadusliidu bülletäänis on avaldatud mitmesuguseid uudiseid Balti riikide tänapäevast, Siberi sunnitöölaagreist, Eesti ja Leedu vabariikide 65. aastapäevast, prof. R. Taagepera artikkel „Miks me toidame täitmatuid venelasi", „KGB haarang seitsmenda-päeva adventistide kogudusele Lätis ja mitmesuguseid lühiteateid, mis ingliskeelseina valgustavad Balti riikide olukorda ja inimõiguste mahasurumist neis endistes vabades riikides.

BALTIMORE EESTI ORGANISATSIOONIDE BÜLLETÄÄN nr. 180 — 1983. Sisus: K. Ahven „Joobusin kevadest", „Neljas korrapärane eesti raadiosaade", A.J. „Baltimore Eesti Vastastikune Matusekassa 30-ne aastane", T.E. „ „Vanaranna" rahvatantsurühma kuldne kevadpidu — „Kullaketrajad" ", T.E. „Baltimore Eesti Naiskoori 15 aastapäeva kontsert", Osavõtja „Marie Underi mälestamine ja austamine Baltimore'is", informatsiooni eelolevaist sündmusist.

ILMUS
Eesti muinasjutte inglise keeles
„TALES FROM ESTONIA"
tõlkinud Gisela McBride
31 MUINASJUTTU JA KOKKUVÕTE „KALEVIPOJAST"
$6.95 — 50 centi postikulu
Saadaval Vaba Eestlase talituses

MAARJAMAA kirjastusel ilmunud
raamatud müügil Vaba Eestlase talituses

Jüri Uluotsa „Eestlaste lepingud võõrastega XIII sajandil"	$4.—
Uku Maasing „Udu Toonela jõelt"	8.—
Uku Maasing „Piiridele Pyydes"	6.—
„poety estoni" — eesti luule antoloogia itaalia keeles	6.—
Kalju Lepik — Death has a Child's Eyes	6.—
Salasoo ja Salo — Välis-Eesti perioodika	6.—
V. Salo — Riik ja kirikud	4.—
Anführung zu der Etnischen Sprach (Esimene katse eesti keele grammatika ja sõnaraamatu koostamiseks H. Stahli sulest aastal 1637)	6.—
Reedik Willem Wilmanni „Valmid"	6.—
H. Salu — Eesti vanem kirjandus	6.—
Blaise Pascal — Mõtted	4.—
Antonio Possevino — Kiri Mantova hertsoginnale	6.—
Arno Vihalemm — Kunstnik eesti kirjanduses	4.—
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—
Ilona Laaman — Üks üsna kerge haigus (luuletused)	6.—
Kaugver — 40 küünalt	6.—
R. Tagore — Puuviljapõim	6.—
A. Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	6.—

PLUSS SAATEKULU 50 c IGALT RAAMATULT

Müügil VABA EESTLASE talituses
LOOME
Eesti rahvuskultuuri loomingupäevad
23.—30. aug. 1981 Jõekäärul
Album pildis ja sõnas — 169 lk.
Hind $15.— pluss saatekulu $2.—

Ilmus kordustrükis T. E. S. Täienduskoolide XVII väljaandena huvitav laste- ja noorsoojutt
M. SILLAOTSA
TRIPS, TRAPS, TRULL
Saadaval postiteel: L. Marley, 9 Parravano Court, Willowdale, Ont. M2R 3S8 või „Vaba Eestlase" talitusest.
HIND $4.00 — postiteel $4.75

Friedrich Reinhold Kreutzwald

KILPLASTE

IMEVÄRKLIKUD, VÄGA KENTSAKAD, MAAILMAS KUULMATA JA TÄNINI VEEL ÜLESKIRJUTAMATA JUTUD JA TEOD

Kalkuni keelest maakeelde tõlgitud ja meie külade komblikuks mõnes tükis ümber solgitud

12.

Aga oli neil juba enne seda sõja pärast soolakitsikus olnud, siis tõusis nüüd see kitsikus veel palju suuremaks, sest mis neil mullusest soolast kevadel üle oli jäänud, selle olid nad seemneks põllule külvanud. Soolahäda tõusis iga päev kibedamaks, kõige enam tarkusesoola poolest, mis Kilplas hoopis magedaks oli läinud. —

Mis seda häda veel raskemaks tegi, oli see õnnetus, et sel ajal veel keegi nende linnaks tõstetud külas nii tark ei olnud, et talvel ahju peal või parsil kuivatatud lund oleks osanud soola lisaks tarvitada. Muude maade rahval, iseäranis soolakaupmeestel, oli see asi küll teada, nõnda kui tänapäeval. Mõningad targad mehed tarvitasid juba sel ajal, nagu praegugi, terast oimu soolamise tarbeks, üks pruuk, mis aegamööda oimu väga vesiseks teeb. Seda tunnistavad meie tänapäevased raamatukirjutajad avalikuks tõeks, kui nad laiade vaagnatega oma kõrti lauale toovad, kus vahest mitte soola ivakest sees ei ole leida.

Aga mis ma sest pikemalt räägin? Kilplastest ei teadnud keegi seda, mispärast nende põllul kasvanud sool nõnda kibedaks oli läinud. Pikal järelemõtlemisel arvasid mõned, et ehk põllu harimisel midagi süüd oli olnud, kuhu ehk väga rohkesti sõnnikut oli pandud, misläbi ka kartulid kibedaks lähevad. Edaspidi lubati veel mõni uus katsetükk ette võtta ja üks tükikene põldu hoopis ilma sõnnikuta soola alla panna. —

Oleksid sina, armas lugeja, sel korral minu seltsis Kilpla soolaväljale vaatama tulnud, küllap sa siis oleksid leidnud, et nende kallis soolarohi, mis meestel väljaandmise väravaid ja käsi oli kõrvetanud, muud ei olnud kui päris — raudnõgesed. Aga ma oleksin ennast selle eest hoidnud, et seda kilplastele ära seletada, sest kes meelega pime tahab olla, sellele ei või silmi teha, ja leiti juba sel ajal nagu praegugi, et kuskil seda ei sallita, kui üks pada teist mustaks sõimab.

Kuueteistkümnes peatükk

Kuidas Uppakallo ülemisand kilplastele oma tulekut laskis kuulutada ja kuidas kilplased kiiresti endale uue peavanema valivad.

Kilplaste algmine tarkus oli küll kaugele ja laiale kõige maailma **teatavaks tõusnud, nõnda et iga**mees sest võis rääkida, aga see sündis pika ajaga. Nende kombeks võetud alpuse kisa tungis lühikese ajaga veel palju laiemale, nõnda et kuskil ümberkaudu kedagi ei olnud, kes ei oleks teadnud, mis kilplased uudist olid teinud. Seda ei tohi pikemalt imeks pana, kui meie, inimesed, iseennast tunneme **ja oma kombeid teraselt tähele** paneme. Meie oleme kõik — üks enam, teine vähem — pööraseks läinud ja vallatul kombel õige tarkuse ammust aega ära kaotanud, sellepärast siis alpust ikka enam taga küsitakse ja rumalust taga nõutakse kui tarkust. Niisamuti leiab heategu pisut ja kitsit kiitust, aga eksitus seda rohkem ja laiemat laitu igalt poolt.

Kui Uppakallo ülemisand ümberkaudu maad läbi käis, linnast linna ja külast külasse, siis räägiti temale igal pool palju naerulisi lugusid kilplaste imevärklikest tembutamistest ja alplikest kombeist.

Ülemisand imestas seda kuuldes väga, seda enam, mida rohkem ta nende endist tarkust oli tundnud ja mitmes tükis ise tarvitanud, sellepärast võttis ta nõuks, ise Kilplasse reisida ja oma silmaga asjakäimise lugu vaadata. Ei tohi mitte igakord — arvas ülemisand, rahva juttu uskuda, mis sagedasti kasvatades hiire hobuse-sarnaseks tõstab. Seda oli ka see mees näinud, kes oma naisele üheks salaasjaks kinnitanud, et keegi elav hing ei peaks kuulma, kuidas nende naabriperemees ühe muna oli munenud. Naiseke pidas salaasja kindlasti ega rääkinud sellest kellelegi pikemalt kui üheleainukesele sõbranaisele, kui see temale enne kindlasti oli saladust tõotanud. Nõnda läks siis mehe muna — ikka kindla saladuse pitseri all — üha naabrinaise suust teise kõrva ja kasvas ja kosus edasi minnes nii imelikult, et enne kui päev õhtule jõudis, kanaks läinud naabrimees juba paar tosinat mune oli munenud. Üks niisugune sulgis või suleta munalooja saaks enne lihavõtte-pühi, kus munad hinnas seisavad, igas peres kaunis majalind olema. —

Ülemisand läkitas sedamaid saadikuid Kilplasse, kes tema tulekut seal pidid teada andma, et kilplastel aega oleks ettevalmistamisi hästi korrale toimetada. Ta laskis neile pealegi ütelda, et tal hea meel oleks, kui kilplased osava kõlksuva sõnaga tema teretamise peale vastust annaksid, ja poolratsa, pooljalgsi teel temale vastu tuleksid. Selle käsu täitmisest lootis ta kohe aru saada, kuidas lugu kilplastega välja näitas.

Vaesed kilplased ehmatasid kuuldud sõnumi üle. Nad teadsid väga hästi, et vürstid, ehk neil küll suuremad silmad ei ole kui muul rahval, palju kaugemale näevad kui teised inimesed, nõnda kui nemad oma kätega üle riigi ulatavad süüdlast karistama või heale palka tasuma. Nad olid sellepärast kõige enam täis kartust ja muret, et ülemisanda terane silm võiks leida, kuidas nende alpus mitte loodud, vaid aga üks võetud paha viis on, ja saaks neid sellepärast mitte üksnes laitma ja nuhtlema, vaid ka mahajäetud tarkusele vägisi tagasi sundima. Ses tükis ei olnud neil mitte eksimist, sest see on tõesti nuhtluse väärt, kui inimene ennast meelega albiks ja seeläbi kõlvatuks teeb, nii et ta endale ja teistele tulu ei või saata.—

Ehmatuses läksid kilplased vanast mahajäetud tarkusest nõu ja abi otsima, sest häda ajab härja kaevu. Seal leidsid nad siis, mis tarvis oli teha. Nüüd hakkasid nad kõiki asju ülemisanda vastuvõtmise vastu valmistama, söötsid hobuseid tallis ja vaatasid, et köögis, keldris ja käsikambris midagi ei unustataks, mis kõrge võõra ette lauale võiks tuua.

Nagu igaüks ise teab, ei või kuskil seakari ilma karjaseta sigineda, niisama vähe kui keha ilma peata või talu ilma peremeheta, või kus peremehest pead ei saa, seal lähevad püksid naise jalga. Seda kõik olid kilplased endise tarkuse abiga ära tundnud, ja et nende senine kogukonna peavanem tulisel teenistus-kiirusel juba hoopis albiks ja sedaviisi ametipidamisel kõlbmatuks oli läinud, siiski — nõnda õpetas nende kõrge tarkus pikemalt — igal oinakarjal üks talutaja oinas ninameheks peab olema, hakkasid nad sedamaid üheskoos nõu pidama, keda nad enda seast uueks peavanemaks pidid valima. Aga et kõrgesse ametisse saamine midagi kadedust ja salaviha ei sünnitaks ja nemad valitud uuest kogukonna vanemast tõesti seda leiaksid, mis neil sel puhul kõige kibedamalt puudus, sellepärast võeti üksmeelsel arvamisel ja nõupidamisel viimaks otsuseks: sestap ja sellepärast, et kuningale kohe esimese teretamise sõna peale osava kõlksuva sõnaga tuleb vastust anda, nõnda et jutt igas kohas kui klips ja klaps, lips ja laps kokku sünniks, saaks kõige parem olema, kui kogukonna peavanemaks see nimetatakse, kes teisel hommikul oma jutu kõige osavamalt kõlksuval laulusaba kombel oskaks kokku sõlmida. Seda nõuotsust pidi igamees hästi läbi mõtlema ja öösel üle magama.

(Järgneb)

Aidake kaasa
„VABA EESTLASE"
levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!

Eestlasist „liiklus-politseinikud" Stokholmis

Stokholmi koolides on juba kolmkümmend aastat õpilaste hommikusel koolitulekul „liikluspolitsei" kohustes olnud õpilased ise. Rootsi on vist küll ainuke maa, milline sellise eksperimendi on teinud. Vastu kõiki kartusi on süsteem funktsioneerinud üle ootuste hästi, suuremalt osalt tänu liikluspolitsei õppeosakonna instrueerimisele ja järelvalvele.

Ka Stokholmi Eesti Kool on kuulunud koolipolitsei võrku, kuna selles koolis käivad õpilased enamikus saabuvad kooli allmaaraudteega ja peavad ületama Lilla Nygatani ja siis Stora Nygatani. Nendes punktides ongi üleminekut julgestanud kooli oma „politseinikud".

Nii hästi, et nad on linna liikluspolitsei kontrollidel osutunud parimate hulka kuuluvaiks. Koolil on selle kohta palju diplomeid ja nendele lisandus tänavu järjekordne möödunud õppeaasta eest.

Samal ajal on liikluspolitsei diplomid määratud ka kõigile Eesti Kooli liikluspolitseinikele koos vastava rinnamärgiga. Need anti üle kooli lõpuaktusel Soome kirikus. (EPL/K)

Stokholmi Eesti Algkooli koolipolitseinikud, kes julgestavad tänava ületamisi hommikul ja kojuminekul. Foto: Teet Sirotkin

EESTLASED MAAILMARADADEL

⊕ 2. novembril tähistas Inglismaal oma 80. sünnipäeva kooliõpetaja Oskar Kõvask. Juubilar on pärit Valgamaalt, olles Eestis viimati Päinurme algkooli juhatajaks Järvamaal. Paguluses oli ta Meerbecki laagri algkooli juhatajaks Saksamaal kuni asumiseni Inglismaale. Leicesteris on ta töötanud ametliku tõlgina ja vene keele õpetajana Polütehnikumi juures.

⊕ 10. novembril 1982 tähistas oma 80. sünnipäeva lendur vanemveebel August Rae. Juubilar on pärit Harjumaalt. Astus 1923. a. tolleaegsesse Lennurügementi, kus sooritas aasta hiljem aviomotoristi katsed ja omandas sõjaväe lenduri kutsetunnistuse 1930. Teenis pärast seda 2. Lennuväe Divisjonis Tartus lendur-veltveebli auastmes. Viimases sõjas oli rakendatud enda kutsealal ja omandas lenduri kuldse märgi.

⊕ Juta Ristsoo astus hiljuti populaarse ajakirja „Good Housekeeping" (tiraazh 5.290.000) toimetuseliikmeks. Vastavas rubriigis on märgitud, et Juta on asunud tööle „Home Building and Decorating" osakonna juhataja Genevieve Fernandez'i assistent-toimetajana. Juta Ristsoo, kes on Rahvuskomitee aseesimees ja juhtiv tegelane BATUN'is, tegutses varematel aastatel ajakirja „Family Circle' toimetusliikmena.

VABA EESTLANE

TOIMETUS JA TALITUS

avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—3-ni

Toimetaja H. Oja kodune
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
tel. 481-5316

KUULUTAMINE VABA EESTLASES

on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50

Kuulutusi võetakse vastu:

nädala esimesse ajalehte kuni emasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

tel. 444-4832

Väljaspool tööaega:

Helmi Liivandi 251-6495

Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

Mardi Valgemäe:

Pilkav Klio: John Reed Eestis

Ettekanne New Yorgi Kultuuripäevadel 1982. Torontos 1983

Ajalugu armastab irooniat. Klassikalise näitena võib tuua 1917. a. Lenini sõidutamist saksa keiserliku valitsuse poolt plombeerit raudteevagunis Zürichist üle Soome Petrogradi, millesse oli segat eestlane Aleksander Kesküla ning millest olenes suurel määral Oktoobrirevolutsiooni iseloom ja hilisem Euroopa saatus. Mõnevõrra analoogiline, kuigi muidugi väiksema tähtsusega, ent samuti ajaloolist pilget sisaldav juhtum leidis aset kolm aastat hiljem. Juunis 1920 sõitis ameerika kommunistliku partei loojaid ning Lenini poolt kiidet Oktoobrirevolutsiooni käsitleva raamatu „Kümme päeva, mis vapustasid maailma" autor John Reed Eesti Vabariigi saadiku dr. Oskar Kalda vahendusel Soomest laevaga Tallinna ja sealt rongiga Venemaale.

John, või nagu sõbrad teda kutsusid, Jack Reed, kes suri Nõukogude Liidus ning maeti suurte auavalduste saatel Kremli, on USA-s jälle tulipunktis tänu Warren Beatty poolt Hollywoodis vändat filmile „Punased" (inglise keeli **Reds**), mis võitis kolm **Oscar'it** ning Ameerika rezhissööride gildi ja New Yorgi retsensentide ühingu auhinnad kui parim 1981. a. film. „Punased" käsitleb Reedi tormilist armuvahekorda Louise Bryantiga ameerika vasakluse ning vene Oktoobrirevolutsiooni taustal, luues seega omakorda irroonilise pinge momendil USA-s üha enam maad võtva parempoolsusega. Reedi mängib filmis Warren Beatty, Louise Bryantit Diane Keaton ning Louise'i armukest, näitekirjanikku ja tulevast Nobeli preemia laureaati Eugene O'Neilli Jack Nickolson. Kuigi romantikasse kippuvas „Punastes" ei ole juttu Eestist, vaatleksime siin lähemalt ajaloolise Jack Reedi kontakte Maarjamaaga.

A. 1887 sündinud luuletaja, prosaist, näitekirjanik, kuulsa Provincetowni Teatri asutajaliige ning legendaarne ajakirjanik Reed, kes ratsutas koos hobusevargast end kindraliks upitand „Pancho" Villa ja tema revolutsionääridega Mehhikos, võis tutvuda eestlastega juba Ameerikas, kus ta liikus pahempoolseis ringkonnis, sest alates 1. juunist 1916 tegutses (teistkordselt) Ameerika Sotsialistliku Partei allorganina teiste välismaalasist föderatsioonide kõrval, tänu Andres Pranspilli energilisele asjaajamisele, Eesti Sotsialistlike Seltside Liit. (Esimene Ameerika Sotsialistliku Partei eesti osakond loodi kümme aastat varem, 1906).

Ent jätame oletused ja vaatleme fakte. Sügisel 1917 sõidab Reed koos abikaasa Louise Bryantiga Petrogradi, jälgimaks sealseid poliitilisi sündmusi ning mõni nädal enne Oktoobrirevolutsiooni viibib ta Eestis. Ajakirjas „The Liberator" 1918 ilmund seeriaartiklis annab ta ülevaate sellest külaskäigust Esimese maailmasõja vene lääneringile.

Kümnendal oktoobril 1917 sõidab Reed rongiga Petrogradist üle Pihkva, Petseri, Võru ja Valga Võndu, kirjeldades vaguniaknast paistvat Kagu-Eesti maastikku lopsaka keelepruugiga:

„Rong venis läbi rikka Eestimaa, läbi valgete kasemetsade eredalt leegitsevas suurepärases kollases sügisrüüs; aeg-ajalt sünged männitukad läbitungivate kaselehtedega, nagu põleks kogu mets; pikad, tasaselt rulluvad lained küllusliku kollase põllumaad, kollased väljad kõrretiükaid, rahulik smaragdroheline rohi ja miilide kaupa kahvatuid sinakasrohelisi kapsaid; suured talumajad lautade keskel, kõik kaetud õlgkatusega, millel kasvas paks sammal. Maa aeglastel tõusudel keerutasid tohutud kivihallid tuuleveskid, tormidest vintsutatud ja samblased, omi rahutuid purjesid."

Maastikukirjeldusele järgneb pildike sõjamiljööd:

„Sõdurid hakkasid tihenema — kõikides jaamades, eemalt paistvais lautades ja talumajades; hiiglaslikud habemeis mehed hallikais palituis . . . Kasakate patrullid ratsutasid teedel sügavas mustas poris. Sõjaväerongid, kõik loomavagunid meestehulkadega katuseil ja sees. kolksasid mööda ühislaulude murtud kajal . . . Valgas ütles üks erutatud allohvitser, et peame minema linna sõiduluba saama" (lk. 21).

Võnnus on täielik segadus. Keegi ei tea kus asub XII armee kindralstaap. Lõpuks arvab üks ohvitser, et staap taandus Valka. Viies jutu poliitikale, võrdleb Reed Eestit Venemaaga ning mainib, et maata põllutöölised moodustavad siinse agraarproletariaadi, vastandina talupoegadele teistes vene provintsides.

Lõunapool Võndu sõidab Reed autoga Pihkva maanteel mööda Lätimaad, üsna frondi lähedal, kus ta näeb räbaldund ja paljasjalgseid vene sõdureid, ent ta kirjutab nagu oleks ta ikka veel Eestis, vihjates „Eestimaa parunite viljakale maale" (lk. 28.). Valitsus, nimetab Reed, on lasknud künda ja külvata Baltimail, et lõikusest jätkuks sõjaväele ning jääks veel ülegi, aga nüüd on kõik langemas sakslaste kätte. Vene soldatid, möönab Reed, peavad Balti provintse välismaaks ega saa aru miks neid peab kaitsma sakslaste eest. Seepärast venelased ka rüüstavad ja röövivad. Ainult balti aadel ja neile toetav kodanlus ootab sakslaste võitu. „Töölised, sõdurid ja maatamehed," lisab Reed, „on kaua olnud sotsiaaldemokraadid, täiesti ühel nõul Revolutsiooniga" (lk. 30).

Tagasiteel Petrogradi ronib Valgas vaguniaknast sisse trobikond noori ohvitsere koos Punase Risti õdedega. Neil on kaasas nii vodkapudelid kui sakuska, ning peatselt läheb lahti ohjeldamatuks armatsemiseks. Laealusel magamiskohal vaatab seda orgiat pealt kurnat näoga verd sülitav noor kapten, kes alalõpmata hüüab: „Venelased on loomad" (lk. 34). Artiklisari lõpebki öise tagasisõiduga läbi Eestimaa:

„Üle rongi müra, köha, bakhantlike häälitsuste, riiu võis läbi terve öö kuulda räbalais sõdurite jalgade rütmilist tampimist vagunikatusel ja nende nasaalset laulu" (lk. 34).

Oktoobrirevolutsiooni ajal kohtab Reed Petrogradis nii punaseid kui valgeid eestlasi. Nagu ta kirjutab raamatus „Kümme päeva, mis vapustasid maailma", vestleb ta 5. novembril (vkj. 23. okt.) Smolnõi instituudis asuvas ülestõusu staabis juhtival kohal oleva noore Paul Laasimiriga.

„(Kinost) ruttasin ma Smolnõisse. Toas nr. 10, ülemisel korral, kestis vahetpidamata Sõja-Revolutsioonikomitee istung, mida juhatas heledapäine kaheksateistaastane poiss nimega Lazimir. Mööduides minust peatus ta ja kätles mind veidi arglikult.

„Peeter-Pauli kindlus tuli äsja meie poole üle", ütles ta rõõmsa naeratusega . . . „Kõik telefoniühendused . . . on läbi lõigatud, aga kommunikatsooniliinid vabrikute ja kasarmutega on loodud sõjaväe sideaparaatidega . . ."

Paul Laasimir sündis Venemaal Hiiumaalt pärit tsaariarmee rätsepast üleajateenija pojana. Sotsialistliku revolutsionäärina agiteeris ta 1917. a. veebruaris Petrogradi garnisoni väeosades. Olles vahepeal asund bolshevike liinile, valiti ta oktoobris Petrogradi Sõja-Revolutsioonikomitee esimeseks esimeheks, mistõttu tema nimi esineb (moonutet kujul) mitmes revolutsioonisündmusi käsitavas ajalooraamatus.

Kuigi vasempoolselt häälestet, külastab Reed ameerika ajakirjanikule omapärase objektiivsusega ka valgete üksusi. Nii kohtabki ta Kerenski Ajutisele Valitsusele truuks jäänud eestlasi kaks päeva hiljem, 7. novembril (vkj. 25. okt.), kui ta poetab end Talvepalee viimaste kaitsjate hulka. Leides seal trobikonna ohvitserikooli õpilasi, kõnetab ta neist kolme, tuues meeste nimed: Robert Olev, Alexei Vasilienko ja Erni Sachs (Saks?). Viimane neist, ütleb Reed, on eestlane. Nime järele otsustades võiks eestlaseks pidada ka Robert Olevit. Nüüd ei tahtnud nad enam ohvitserid olla, kirjutab Reed. Ent kuigi noormehed näisid ilmselt väga õnnetuina, hakkasid nad peatselt hooplema:

„Kui bolshevikud tulevad, siis me alles näitame neile kuidas võideldakse . . . Aga kui nad meist jagu saavad, siis iga mees hoiab ühe kuuli enese jaoks . . ."

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

Õlu võiks viina kõrvale suruda

Õlle tootmisest ja saadaolemisest kodumaal

Saku õlletehas annab poole Eesti õlletoodangust. Pärast ümberehitamist on toodang kasvanud viimase paari aastakümne jooksul 2—3 korda. Tartu õlletehase toodang on kasvanud jõudsalt 1,5—2 korda. Pärnu õlletehase toodang on kasvanud. Juurde on tulnud mõned kolhooside pruulikojad ja ETKVL tööstuskombinaadi „Varma" oma Saaremaal. Õlle tootmine Eestis on kasvanud, aga jõudsalt on kasvanud ka õlle joomine.

Kuuekümnendail aastail kulus õlut Eestis ühe elaniku kohta 28 liitrit, praegu 60—65 liitrit. Vähenenud on vaadiõlle müügikohtade arv. Näiteks andvat Tallinnas otsida kohta, kus lahtist õlu müüakse. Nendegi kohtade kuulsus on nii madal, et korralik inimene sinna naljalt oma jalga ei vii. Mida vähem neid jäi, seda rohkem pääsesid järelejäänuis domineerima joomavennad, kes ei piirdunud õllega, vaid jõid ka kaasatoodud kangemat kraadi. Seda madalamale langes õlleputkade maine rahva silmis. Inimesed hakkasid kaebama ja kohalikud organid sulgesid ühe putka teise järel. Õlu kadus ka söögiklaist ja toidubaaridest. Eriti agaralt kärbiti lahtise õlle müüki möödunud viisaastakul. Eestis 1975. a. olnud 77 lahtise õlle müügipunktist oli 1981. a. järel vaid 42.

Ometi väitis Tartu õlletehase kunagine direktor Alfons Luts, et õlu on karastusjook. Seda arvavat teisedki, kuid sõltuvat joojast. Viin seevastu ei karasta joojat kunagi.

Õlle tarvitamise suur kasv oli tingitud alkoholismivastase võitluse aktsioonist, kus partei ja valitsuse ühises määruses nähti ette kangete vägijookide valmistamise vähendamist

ning õlle ja naturaalveinide tootmise ja tarbimise suurendamist. See põhimõte on ka toitlusprogrammis.

Saku õlletehast on kannuõlle müügi uisapäisa piiramine kõvasti pigistanud ja riivanud selletõttu riigi huvisid. Viis aastat järjest on esialgse plaaniga kaubandusele määratud lahtine õlu realiseerimata jäänud. Saku õlletehas viib õlu Hiiumaale tsisternides ja see villitakse kohapeal kas „Hiiu Kaluri" kolhoosis pudeleisse või osalt ka vaatidesse. Vedu tulevat odavam ja õlu pidavat olema kvaliteetsem.

Vastuseis lahtise õlle müügikohtadele olenevat tarbimiskultuuri puudumisest.

Selle kultuuri kasvatamise eelduseks olevat aga õlle alatine kättesaadavus.

Ka joogikoht ise peab olema korralik.

Õllemüügi kui majanduslike toodete plaanitäitmise probleem on andnud mitmeid ideid müügikohtade suurendamiseks. Kuna eestlane olevat alati pidanud lugu sõõmust õllest pärast leili, siis arvatakse, et tulevat hakata jälle saunades õlut müüma, muidugi rangelt korda nõudes.

Üheks mooduseks võiksid olla õlleautomaadid.

Kuid ainus supelrand, kus veel õlleautomaat töötab on vist Pirita.

Kurdetakse, et automaadid pidavat rikki minema ja nõudvat hoolitsevat kätt.

Ka on proovitud õllemüüki teha tänavail otse tsisternist. Tehti roostevabast plekist elanikkonnale müümiseks 5—10-liitrilisi õllenõusid, aga ikka ei edene lahtise õlle müük, kuna eelistatakse pudeliõlu. Kui lahtise õlle müük hästi laabuks, võiks ka suvel alati õlu saadaval olla. Toodangu rohkendamisele on Sakus kaasa aidanud moodne tehnoloogia, mis alal ollakse kogu N. Liidus esirinnas.

Kavas on välja kujundada oma sortiment. Praegu tehakse kõige rohkem Zhigulit, mille algvirde tihedus vastavalt N. Liidu standardile on 11% ja alkoholisisaldavus võib kõikuda 2,8—3,2% vahel. See tahetakse asendada oma sordiga „Saku mahe", mis mõnevõrra lahjem (virde algtihedus 10%). Suunda väiksema alkoholisisaldavusega sortide osakaalu suurendamisele täheldatakse praegu kogu maailma õlletööstuses.

Ka Saku tahab rahva huvides sammu pidada. Edaspidi oleks siis „Saku mahe", „Saku hele", „Saku tõmmu" ja kaugemas tulevikus ka „Saku kange"; viimast siiski piiratud koguses.

Saku õlletehase direktor Aksel Treimann arvab, et õlu võiks rahva verivaenlase viina hoopiski kõrvale tõugata, vaja oleks ainult rohkem pruulida ja toodet propageerida.

Lätlaste jaht Ruhnu saarele

Saarele taheti ehitada kindlus

Eestirootslaste ajakirjas „Kustbon" nr. 1-1983 on Elmar Nyman kirjutanud huvitava ajaloolise artikli selle kohta, kuidas Ruhnu saar 1920-ndail aastail lõplikult liideti Eesti territooriumiga. See polnud alguses sugugi nii kindel. Lätlased soovisid Ruhnut endale, et saart sõjaliselt kindlustada.

Saar asus Lätile ligemal kui Eestile ja oli tsaariajal administratiivselt kuulunud Riia alla. Ruhnulased ise unistasid Rootsi riigi alla kuulumisest. Saarel polnud erilisi sidemeid teiste eestirootslaste aladega, mis kuulusid Eestimaa kubermangu.

Sõjasündmuste tõttu oli saar kogu talve 1918/19 ära lõigatud mandrist. 1919. a mais saadeti telegramm Hans Pöhlile ja paluti abi.

Soola oli vaja ja hülgepüük tahtis müümist. Eesti Vabariigi valitsus saatis delegatsiooni saarele juunis.

Anti lubadusi, et saare noored mehed ei pruugi minna sõjaväeteenistusse mandrile ja et riigimetsa võib tasuta kasutada. Anti üle soola, nisujahu, petrooleumi ja saare kaitseliidu loomiseks varustust.

Aga antud lubadused unustati Tallinnas ja saare elanikkond muutus rahutuks. Lätlased, kel olid piiriläbirääkimised eestlastega käigus, hakkasid ruhnulasi oma poole meelitama. Ruhnulased saatsid mitu kirja Stokholmi.

Alles teisele kirjale, mis saabus mais 1921, reageerisid rootslased.

Teatati Eesti valitsusele, et rootslased ei soovi segada end Eesti sisemistesse probleemidesse ja loevad Ruhnu saare Eesti Vabariigi territooriumiks, aga et rootslased tunnevad huvi ruhnulaste käekäigu vastu. Pärast seda külastas riigivanem Ruhnut ja uuendas endisi lubadusi.

Lätlaste katsed, Ruhnut omale saada, polnud veel lõppenud. Tehti propagandat Ruhnu elanikkonna keskel. Eesti vastupropaganda väitis, et lätlased tahavad saarest teha kas kindluse või vangide koloonia. Vahepeal pidas eesti diplomaat Julius Seljamaa läbirääkimisi Riias asuva Rootsi saadikuga. (Östen Unden) ja andis mõista, et Eesti oleks valmis loobuma Ruhnust, kui saaks mingit kompensatsiooni lätlastelt.

29. mail 1924 teatas Unden Stokholmi, et Eesti-Läti piiriprobleemid olid lõpuks lahendatud.

Ruhnu jäi Eestile ja Eesti liberaalne seadusandlus vähemuste osas andis sellele head tingimused. Ruhnulased said, mida nad soovisid, osalt rootslaste abiga.

Järgmine ruhnulaste abistamisaktsioon Rootsi poolt toimus paarkümmend aastat hiljem, kui rootslased viisid saare elanikkonna, u. 300 inimest, Rootsi.

(EPL)

Göteborgi pensionäride väljasõit Soome

Eesti Pensionäride Ühing Göteborgis korraldas kuuepäevase sõidu Soome. Bussiga sõideti Stokholmi ja sealt laevaga Turusse, kust jälle jätkati matka bussiga Helsingisse, Imatrasse, Kuopiosse, Jyväskylä, Tamperesse ja mujale.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 19. juulil 1983 — Tuesday, July 19, 1983

Põhja-Ameerika sõjameeste päevad

17. septembril toimuvad tänavused Põhja-Ameerika sõjameeste suvepäevad Lakewoodis, N.J. Päevade kavas on laskevõistused Eesti Maja laskerajal, kell 9 hommikul lippude heiskamine Eesti Maja esisel, kell 11 hommikul pärjapanek langenute mälestussambale Woodlawn kalmistul, keskpäeval on ettenähtud USA Eesti Arhiivi külastamine, lõuna ajal Eesti Vabadusvõitlejate Liidu juhatuskoosolek, sellele järgneb keskuse, liitude juhatuse ühine töökoosolek. Selle järel on pidulik ühine lõunasöök koos päevadele tulnud külalistega.

Õhtul kell 7 algab aktus, kus avasõna ütleb Lakewoodi Eesti Võitlejate Ühingu esimees F. Tamman, palvuse peab praost R. Reinaru, tervitab peakonsul E. Jaakson, aktusekõne peab kol. Ylo Anson. Muusikalisels osas on kaastegevad Heinz Riivald abikaasa Asta Riivaldi saatel, Harry Verder ja Raimond Tralla. Aktuse lõpul on ettenähtud tervitusi, kuldrinnamärkide ja laskeauhindade üleandmine. Lõppsõna pidi ütlema Eesti Võitlejate Liidu aseesimees Eduard Vallaste, kes aga äsja suri.

Toronto ja Hamiltoni võitlejate organisatsioonid tahavad korraldada ühist bussisõitu, mille üle edaspidi annab lähemalt informatsiooni T.E.V.Ü. esimees Ülo Tamre.

Rohkem naisi USA sõjaväkke

WASHINGTON — USA sõjaministeerium kavatseb võtta rohkem naisi sõjaväkke, võimaldades neile sellelaadilisi töid nagu „eeslite õlitamist", kui nad soovivad sellesugust tööd teha, aga väldib nende vastu võtmist aktiivseisse võitlusüksusisse. Naised on seni hoitud eemal ka nendest töödest, mis on seotud kuidagi võitlusüksuste toetamisega. Praegu on naiste osa 10% USA 700.000-lises sõjaväes.

Rahusobitajad Kesk-Ameerikas

PANAMA CITY — Mehhiko, Venetsueela, Columbia ja Panama välisministrid on koostanud kokkutuleku päevakorra nende riikide presidentide kohtumiseks Cancunis, Mehhikos, et leida teid suuremamõõtmelise sõja vältimiseks Kesk-Ameerikas. Neli riiki moodustavad nn Contadora grupo, olles saanud selle nime Panama saare järgi, kus ministrid kohtusid esimest korda sellel eesmärgil möödunud jaanuaris.

Vene leiutis:

Suitsust sõnnikut

Üleliidulise energeetika instituudi teadlased on leiutanud mooduse, kuidas tavalisest suitsust saab teha kunstväetist, teatab uudistebüroo Tass.

Selleks kasutatakse ära, näiteks, tehaste suitsu, mis teatavasti sisaldab kaunis palju lämmastiku- ja väävliühendeid. Need ained sadestatakse, riputatakse juurde natuke tuhka ja olevatki valmis kõrgväärtuslik kunstväetis. Kui seda kasutada kolhooside ja sovhooside põldudel, on näiteks teravilja ja kartuli saak tulevikus pööraselt suur, nendib Tass.

Instituudi teadlased on välja arvestanud, et suitsuvabrik maksab end ise kinni kolme aasta jooksul ja vähendab peale selle heitgaaside nuhtlust tööstuspiirkondades.

Mis puutub N. Liidu teraviljasaaki sel aastal, siis on juba nüüd ennustatud, et see ebaõnnestub — võib-olla suuremas skaalas kui kunagi varem. Seda sellepärast, et pehme talv koos äkiliste külmaperioodidega on hävitanud talivilja. Kevadel tuleb ulatuslik ümberkülimine, mille õnnestumine on küsitav. Ekstra teravilja on selleks vaja, rääkimata kõigest muust.

EPL

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

Külalisi Seedrioru Suvihari '83 aktusel, paremalt T.E. Segakoori esimees S. Preem, E.V. aupeakonsul I. Heinsoo, kauaaegne Seedrioru tublimaid töömehi Harri Pärkma, kellele anti üle EKN teenetemärk, pr. Pähn, pr. Raudsepp, piiskop Karl Raudsepp. Foto: Vaba Eestlane

Maailmajamboree muutus naiselikuks

Skautlus maailmalaagri pilguga — keeleraskused, armumised, eritoitlustus, aga üksmeelne maailmanoorus

Maailmajamboree, ülemaailmne skautliku nooruse pidustus, on leidnud kahjatsetavalt vähe tähelepanu kanada ajakirjanduses ja meedias. Ainult mõned lühiteated on ilmunud sündmuse avamisest ja olemisest. Ometi avaldas möödunud neljapäevane Toronto päevaleht „Toronto Star" pooleleheküljelise kirjutise laagri elust, iseloomustades seda just aspektist, et seekordne jamboree oma tütarlastest osavõtjatega oli erakordne, kus oli romantikat ja kultuurilist shokki, eriti araabiamaade poistele. Rootsi teismelistele tütarlastele oli enne öeldud, et nad ei tohi laagreis bikineid kanda.

Ülevaate alguses öeldakse, et 75-e aasta jooksul on skautlus dramaatiliselt muutunud, päevad kui poisid olid omavahel laagris, on ammu möödunud. Arvatakse, et peaaegu 1000 13.500-st skaudist Maailmajamboreel Kananakis Country's, Albertas olid tüdrukud, mistõttu Kaljumägede jalal olevas laagris oli olnud noorte armastust õitsemas.

Nii on 15-aastane Florida skaut John Axley armunud 16-aastasesse Espoost pärit soome tütarlapsesse Anna Huovisesse ja nad unistavat uuest kohtumisest.

Skaut ütles, et kui ta koju tagasi läheb, ta tahab alustada soome keele õppimist, mis on pärast laagrist lahkumist talle primaarseks eesmärgiks.

On iseloomulik soome tütarlaste sisule, et nad suudavad mõjutada noormehi oma keelt õppima hakata. Anna Huovinen räägib vähe inglise keelt, kuid ütles et keelte takistustest võis üle saada. Tal oli olnud vähe kommunikatsioonirasku si, aga ütles, et see ei tähendanud.

Ameeriklased olid pidanud rohkem rootsi ja soome tüdrukuist, kuna mõned Kanada poisid said sõpradeks saksa tüdrukutega. Mõned svheitsi ja rootsi poisid olid loonud sooje suhteid saksa tüdrukutega.

Esimesed naissoost osavõtjad 63-aastases jamboreede ajaloos said tähelepanuosutusena vilistamisi ja mõned nooruslikud tütarlapsed olid ähmunud saadud tähelepanust. 16-aastane rootsi tüdruk Agneta Romin Gävlest ütles, et mõnikord tulnud tüdrukuil seista tunde, kui poisid neid olid pildistanud.

Ühinenud skautide-gaidide skautlus on arenenud palju kiiremini kui on ettekujutatud, ütles rootslane Carl Lindsten, kelle kodumaal, Rootsis esimesena ühendati skautlik ja gaidlik liikumine. See toimus juba 1960. aastal.

Pärast seda on Rootsi skandinaavia naabrid samuti oma noortemalevad ühendanud, nagu Island, Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa, Holland ja Iisrael.

Ka mitmed teised riigid, nende hulgas Kanada ja USA on teinud juba esimesi samme liikumiste ühendamiseks.

Kanada skautide juht 12-päevasel Maailmajamboreel Gordon McConnell ütles, et vanemad skautide grupid hakkasid juba 1970-ndate aastate alguses naisliikmeid vastu võtma, aga nende nooremad hundud ja skaudid on alles puht poisteüksused.

Fawzi Farghali, Araabia piirkonna Egiptuse osakonna juht ütles, et sooline ühendamine on selles maailmaosas võimatu, „kuna nad usuvad, et poistel on oma ja tütarlastel oma spetsiaalsed tegevused".

Lindsten ütles, et enne jõudmist jamboree kohale, oli Rootsi tüdrukuile öeldud,

et nad ei kannaks bikineid, kuna sellega võiksid haavata araabia skaute ja juhte, kes võiksid sellist naiste riietust pidada enestele solvavaks.

Tüdrukud olid kohe selleks valmis olnud, mõistes et mitte midagi ei saavutata skautluses kellegi haavamisega.

Siiski olid araabia skaudid shokeeritud sellest riietusest, mida naissoost skaudid kandsid. Fawzi Farghali ütles, et tüdrukud oma pluusides ja lühikestes pükstes, näisid araabia poiste silmis riietatuna nii, nagu nad ei kannaks midagi ja iga osa kehast on nähtaval. Samuti paljad naise käsivarred ja sääred olid provokatiivsed paljudele neist 111 skaudist, kelle eest kaks araabia poiste juhti olid vastutavad.

Liibanoni skautidele oli võõrastav toalettide süsteem, kus korraga ruumi oli kuuele. Liibanonis käivat inimesed alati üksinda toalettides, kuna toaletis käimine on inimesele privaatne toiming.

Beiruti poistele naiste riietus ei olnud nii shokeeriv, kuna enamuses maapiirkonnast pärit poisid olid seal sellise riietusega harjunud.

Kuid keelelise raskuse, riietuse kõrval tekitas raskusi ka toit. Näiteks polnud araabia poisid kunagi varem söönud kotlette. Nad olid rõõmsad kui organiseerijad valmistasid eritoite oma „muhameedlasist vendadele", kes ei söö sealiha ja paastusid jamboree avamise päevadel kuni Ramadani religioosne periood lõppes. Teistele läänemaailma toit ei valmistanud probleeme. Siiski Hongkongi skaudid saatsid oma juhi Calgarysse hiina toitu tooma, kuna nad eelistasid oma.

Vaatamata sellistele kultuurishokkidele, oli üldiselt internatsionaalne õhkkond. Skaudid poliitiliselt erinevaist riikidest vahetasid oma märke ja jõid koos teed, vaatamata et organiseerijad katsusid neid lahus hoida.

Üks 17-aastane iiri poiss Põhjalirimaalt, kellele oli ettenähtud eraldi laagrikoht inglise skautidest, ütles et ta ei näe mingit põhjust miks neid eraldatakse, kuna nad saavat hästi läbi, on külastanud üksteist ja vahetanud oma laagrimärke.

Jamboree peaskaut Donald Deacon ütles, et organiseerijad asetasid poliitiliselt vastupidiseid rahvaid eraldi, kuna polevat mingit mõtet teravuste tekitamiseks. Kuid selgus, et juhid, mitte skaudid tõid laagrisse kaasa oma poliitilised vaated.

Üks 17-aastane iiri noor ütles, et see on selle sugupõlve otsustada, kuidas tulevikus nende riiki kujundatakse. Kui noored saavad omavahel hästi läbi, siis see võiks olla näiteks ülejäänud maailmale.

Lõuna-Aafrikast oli 220 skauti jamboreel.

Riigid, kes traditsiooniliselt boikoteerivad sündmusi, mis on seotud Lõuna-Aafrikaga, saatsid kohale oma noored.

„Skautlus on vendluse liikumine" ütles Keenia esindaja, „skautidel pole rassibarjääre". Lõuna-aafriklased olid kutsunud neid teele.

Mida jamboreel otseselt tehti, seda pikast artiklist ei selgu, kuid see kirjeldab just probleeme, mida tänapäevane skautlus tänapäevases maailmas sisaldab ja tuleviku maailma näo kujundamisel võiks anda.

ESIMENE TÖÖKOHT

Ma tahaksin teile rääkida oma esimesest töökohast... Kui seda ikka lugeda esimeseks töökohaks... Töötasin klaasivabrikus. Pidev materjalipõud. Ilmast ilma ei olnud klaasi, aga siis jõime lihtsalt pudelist. Muide, minu tööks klaasivabrikus oligi pudeleid tassida, seal oli kohe niisugune kord, et nooremad käivad järel... Kõige eredamateks mälestusteks oli see, kuidas käisime kogu kollektiiviga Karjalas ekskursioonil ja Seevaldis viinaravil...

Või lugeda töökohaks see paik, kus suurte kogemustega vana santehnik õpetas mulle, algajale, oma rasket ja keerulist kunsti, kuidas pooleteisetolliseid torusid nii üle plangu pilduda, et ei koliseks...

Parem siis alustada esimese niöelda juhtiva kohaga... Läksin tookord lihtsalt kaadriosakonda ja tegin teatavaks, et siin ma olen, tulin tööjõukriisi leevendama ja materiaalseid väärtusi looma. Mees laua taga pilgutas silmi ja küsis: „No kena jah, seda nüüd küll, aga mis kohta te tahaksite?"

Tegelikult ei tahtnud ma üldse mingit kohta. Mulle oli raha vaja. Sellepärast ütlesin esimese ameti, mis pähe tuli: „Direktoriks".

Ta mõtles natuke, tõusis püsti ja hüüdis teise tuppa: „Veerakene, palun, kas te ei vaataks kaadritearvestuslehest järele!... Mul on niisugune tunne, et meil selle koha peal üks juba on."

Oligi. Paluti tulla nädala pärast tagasi, vaatame, et ehk on selle aja peale juba maha võetud.

Tulin siis nädala pärast vaatama, et kas on maha võetud. Oligi. Pandi mind.

Noh, istun, teen tööd. Niiöelda — töötan. Mina töötan, aga palk, niiöelda jookseb. Seitsekümmend rubla nagu nalja. Mis töö see niisugune on — üldse ei taipa. Ühest küljest oleks nagu tootmistöö, teisest küljest justkui oleks nagu millegi vedelaga tegemist. Aruannetes puha liitrid ja jooksvad kilomeetrid. Igal pool väga palju nulle. Aga mina nulle üldse ei salli. Hakkasin siis ajaviiteks nulle maha tõmbama. Tuleb pearaamatupidaja ja üteleb: „Seltsimees direktor, mida te ometi teete! Need on meie bensiinijaama väljaminekudokumendid, siia tuleb nulle juurde kirjutada. Teie tegelege parem sissetulekudokumentidega."

Mul ükskõik. Kui sedapidi, siis sedapidi.

Ühel päeval helistavad peavalitsusest. Jäme sõbralik hääl küsib: „Palun põhjendage, kuidas saab olla, et teil läheb välja rohkem kui sisse tuleb. Iseenesest on see muidugi suurepärane, kohe näha, et vahepealt ei lähe midagi kaduma, vaid vastupidi. Aga mulle näib, et te olete üle töötanud. Puhake, võtke tuusik Jaltasse!"

Käisin Jaltas ära, tulen tagasi, vaatan — minu tooli peal istub teine mees, õlised tunked jalas, kuldraamiga prillid ees, kaks musta teemandiga sõrmust sõrmes. Ma küsin siis tema käest, et kuidas sedaviisi, kullake, et mustade teemantidega sõrmused sõrmes ja võõras tool istumise all ja üldse... Seletas siis, et heledad teemandid määrib töö juures ära. Et asendas mind puhkuse ajal ja et otsekohe läheb jälle luugi taha tagasi.

Korraga ma mõistsin, et õiget direktorit minust ikka ei saa. Ma panin talle käe õlale ja ütlesin: „Jää siia. Sina oled parem direktor kui mina. Minu õige koht on sinu asemel luugi taga. Kus luuk on?"

Ta ajas ennast aeglaselt püsti, pistis põidla kahe musta teemandi vahelt läbi ja lausus sügaval rinnahäälel: „No seda juba ei juhtu. Jää sellegagi rahule, mis sulle sahtlipõhjast kukub ja ära tiiki ausa bensiinimüüja leivakannika kallale."

Esimest korda tõmbasin oma kirjutuslaua sahtlid kõik lahti. Enda suureks üllatuseks leidsin sealt natukene raha.

Ma ajasin kogu selle kupatuse kahte kartulikotti ja ostsin Meriväljale maja.

Selle koha peal oli see mu viimane tööülesanne.

KALJU KASS/PIKKER

Nikaraaguas valmistutakse rünnakuks

Nikaraagua vasakpoolne valitsus on kiirustanud vähemalt kümme pataljoni, võimalik kuni 7000 võitlejat reservisti oma põhjapiirile tõkestamaks Hondurase baasides ettevalmistusel olevat mässuliste rünnakut.

Mässulised, kes opereerivad Põhja- ja Lõuna-Nikaraaguas võivat alustada massiivse rünnakuga käesoleva nädala algul, mil sandanista rezhiim pühitseb oma neljandat aastapäeva, mil kukutati parempoolne president Anastasio Somoza, kes hiljem mõrvati Paraguays 1980.

Sandanistadel on 25000 regulaarne armee, N. Liidu ja Kuuba nõuandjate poolt saadud väljaõppe ja relvastusega. Neile lisanduvad veel kuni 50000 reservisti ja miilitsameest. Mässulistel on 7000 partisani opereerimas Põhja-Nikaraaguas. Managuas ütles sõjaväe luureosakonna ülem, et mässulised on kaotanud 1. jaanuari ja 12. juuli vahel 1386 meest.

Walesa ennustab uusi võitlusi

VARSSAVI — Lech Walesa, ütles, et Poolas plaanitsetud politseilise kontrolli tihendamise mõõtmed enne sõjaseaduse lõpetamist ignoreerivad täielikult 1980. a. streike, mis lõid iseseisva Solidaarsuse ametiühingu.

Walesa tuli Gdanskisse tagasi oma algatusel ja ilma ettevõtte juhatuse loata võetud puhkuselt. Ta ütles, et streigid dokkides viisid demonstratsioonideni 1980. a. augustis ja andsid aluse Solidaarsuse loomiseks. See saadeti laiali 13. dets. 1981. a. väljakuulutatud sõjaseaduse maksmapanekuga ja likvideeriti parlamendi otsusel aasta hiljem.

Walesa ütles, et selliseid seadusi parlamendis vastu võttes unustatakse augustikuu ja tekitakse sügav lõhe ühiskonnas.

See võib anda sündmustele vale suuna ja võib esile tuua uue võitluse, mis on veelgi kibedam eelmisest.

Walesat ei vallandatud töölt loata puhkuse võtmise pärast. Arvati et ta alustab jälle tööd oma töökohal Gdanski laevatehases elektrikuna.

36 kg suurune kullakamakas

RIO DE JANEIRO — Serra Pelada mägestikus Brasiilias leidsid kullakaevajad kullatüki, mis kaalus 36,38 kg. Üks brasiilia pank maksis sellest 564.000 USA dollarit. See on teine kullakamakas, mis on leitud sealseis mägedes. Esimene ja suurim leid kaalus 39,5 kg. Paari viimase aasta jooksul on ligemale 30.000 kullakaevajat läinud sinna oma õnne otsima.

Soomlased joovad 30 pudelit aastas

Soomlased on viimasel aastal natuke oma lemmikharrastust, viinajoomist vähendanud, mille põhjuseks arvatakse alkohoolsete jookide hindade 3%-list tõstmist. 100%-liseks alkoholiks arvestatuna jõid soomlased möödunud aastal 6,35 liitrit inimese kohta, mis vastab umbes 30 pooleliitrilisele vodkapudelile. Kui elanike hulgast arvestada maha lapsed, haiged ja karsklased, võidakse teha järeldus, et keskmised soomlased võtavad korraliku peatäie igal nädalal. Kuigi see näib üsna kõrgena, pole Soome siiski jõudnud kümne suurema alkoholitarvitamisega maa hulka Euroopas.

Sündmuste kalender

● Pühapäeval, 24. juulil kell 11.00 homm. Jõekäärul lastesuvekodu 30. a. sünnipäeva pühitsemine.

● Laup., 13. augustist kuni laup. 20. augustini Seitse Kunsti 1983 Seedriorul.

wintario

14. juulil toimunud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 576294, $10.000 võitsid piletid nr-d 027974 ja 685751, $1000 — 72795, $100 — 8550, $10 — 921, $50 segijärjekorras numbrid 428374, tasuta piletiraamatu numbrid 80. Müstilise preemiavõidu, reisikohvreid, võitsid piletid numbritega 08727.